

REPUBLIKA SLOVENIJA
VLADA
Prešernova 8
1000 LJUBLJANA

Datum: 21. oktober 2002

**ODGOVOR VLADE REPUBLIKE SLOVENIJE NA POROČILO
EVROPSKEGA ODBORA ZA PREPREČEVANJE MUČENJA,
NEČLOVEŠKEGA ALI PONIŽUJOČEGA POSTOPANJA ALI
KAZNOVANJA O OBISKU V REPUBLIKI SLOVENIJI MED 16. in 27.
SEPTEMBROM 2001**

UVOD

Na osnovi 7. člena Evropske konvencije o preprečevanju mučenja, nečloveškega in poniževalnega postopanja ali kaznovanja je Evropski odbor za preprečevanje mučenja, nečloveškega ali ponižujočega postopanja ali kaznovanja (v nadaljevanju: CPT) obiskal Republiko Slovenijo v času od 16. in 27. septembra 2001.

Vlada Republike Slovenije ugotavlja odprtost in duh sodelovanja kar je pokazal ob srečanju CPT s predstavniki vlade in to izrazil v sojem poročilu. Vlada Republike Slovenije poudarja potrebo po nepristranskosti in preglednosti v delovanju posameznih ustanov, ki jih je obiskal CPT, z namenom da se zagotovi osnova za odprto in konstruktivno razpravo o problemih, ki se pojavljajo na posameznih sektorjih.

V skladu s prvim odstavkom 10. člena Evropske konvencije je CPT 8. marca 2002 sprejel poročilo o svojem obisku v Sloveniji v času od 16. do 27. septembra 2001 in ga poslal Vladi Republike Slovenije. V tem poročilu je CPT opisal različne faze obiska in probleme, ki jih je ob tem zaznal.

Na osnovi ugotovitev in opažanja oseb, s katerimi se je srečal med obiskom, je CPT v poročilu pripravil priporočila za slovensko vlado, zahteval dodatne informacije in pojasnila in prosil slovensko vlado, da mu pošlje odgovor v roku šestih mesecev. CPT želi, da odgovor poleg informacij o predlaganih metodah za izvedbo njegovih priporočil in morebitnih že izvedenih ukrepov, vključuje tudi pripombe in zahteve za informacije, kot so navedene v poročilu.

Vlada ima na podlagi 2.odst.11.čl.Konvencije o preprečevanju mučenja, nečloveškega ali ponižujočega postopanja ali kaznovanja pravico kadarkoli možnost javno objaviti poročilo z vsemi morebitnimi pripombami prizadetih strank.

Vlada Republike Slovenije je na ... seji, dne..... sprejela sklep, da s poročilom seznaniti javnost.

II. MED OBISKOM UGOTOVLJENA DEJSTVA IN PREDLAGANI UKREPI

A. Policijske ustanove

I. Uvodne pripombe

9. točka, II. odstavek

Trenutno je v Sloveniji policijsko pridržanje oseb urejeno s štirimi glavnimi zakonskimi akti:

Drugič: v skladu s 43.členom Zakona o policiji (ZP) iz leta 1998, lahko policija pridrži osebo, ki moti ali ogroža javni red in mir za največ 24 ur. V skladu z navedeno določbo, lahko policija do 48 ur pridrži osebo, ki so jo policiji izročili tuji varnostni organi zato, da bi jo izročili pristojnim organom. V obeh primerih mora prejeti pridržana oseba uradno pisno obvestilo, če traja pridržanje več kot 6 ur.

Dodatna pojasnitev ugotovitve CPT :

V II. odstavku 9. točke je neustrezna trditev v zadnjem stavku, da mora v obeh opisanih primerih (pridržanje osebe, ki moti ali ogroža javni red; pridržanje osebe, ki so jo izročili tuji varnostni organi) prejeti pridržana oseba uradno pisno obvestilo, če traja pridržanje več kot 6 ur. V zvezi s tem bi želeli pojasniti, da v obeh opisanih primerih mora prejeti pridržana oseba uradno pisno obvestilo izdano in vročeno v roku 6 ur, **ne glede na čas trajanja pridržanja.**

9. točka , IV. odstavek

Odpreti možnost tujim državljanom, ki so pridržani v skladu z določbami Zakona o tujcih, da bi sodišče hitro odločalo o zakonitosti njihovega pridržanja.

Odgovor:

CPT v IV. odstavku povzema določila Zakona o tujcih (poglavje 5. – Prisilna odstranitev), in sicer določila o ukrepih, ki naj zagotovijo uspešno in učinkovito prisilno odstranitev tujca iz države. Povzeta so tudi določila o možnosti pritožbe zoper sklep o nastanitvi tujca v center za tujce (oziroma strožji policijski nadzor), o kateri odloča minister za notranje zadeve, ni pa navedena tudi možnost sprožitve upravnega spora – sodnega varstva (nadzora) o upravičenosti take odločitve policije.

CPT prosi za informacijo, ki izhaja iz določila 5. člena Konvencije o varstvu človekovih pravic in temeljnih svoboščin, ki govori o primerih, v katerih je osebi dovoljeno odvzeti prostost (točka f.: zakonit odvzem prostosti osebi z namenom, da bi ji preprečili nedovoljen vstop v državo, ali pripor osebe, proti kateri teče postopek za

izgon ali za izročitev – kategorija tujcev nastanjenih v CT). Pomembno določilo omenjenega člena je vsebovano v točki 4., ki opredeljuje t.i. **načelo hitrega sodnega varstva**.

Sodni nadzor/varstvo glede odločitev policije o omejevanju gibanja osebam v postopku prisilne odstranitve iz države prav gotovo obstaja, ne moremo pa trditi, da je izpolnjena predpostavka, ki izhaja iz konvencije, in sicer 4. točka 5.člena, ki določa: "Vsakdo, ki mu je bila odvzeta prostost ima pravico začeti postopek, v katerem bo sodišče **hitro** odločilo o zakonitosti odvzema prostosti in odredilo njegovo izpustitev, če je bil odvzem prostosti nezakonit".

Načelo hitrega sodnega varstva je bilo predlagano pripravljavcem sprememb Zakona o tujcih, vendar v sedanje spremembe zaenkrat ni bilo uvrščeno. Glede na priporočilo CPT-ja bomo predlog spremembe ponovno proučili.

12. točka

Kljub temu smo med obiskom prejeli nekaj trditev o telesnem grdem ravnanju policistov, nanašale pa so se v bistvu na nesorazmerno uporabo sile med prijjetjem osebe. V nekaj posameznih primerih, naj bi se telesno trpinčenje pojavljalo tudi med premeščanjem oseb v policijsko vozilo oziroma med policijskim zasliševanjem. V teh primerih grdega ravnanja naj bi šlo predvsem za klofute, udarce s pestjo in brce.

Dodatna pojasnitev ugotovitve CPT:

Glede na nedefiniranost primerov bi želeli poudariti, da pozitivno pravni predpisi dokaj natančno določajo v katerih primerih sme policist uporabiti prisilna sredstva pri čemer je skladno z mednarodnimi dokumenti upoštevano načelo zakonitosti, sorazmernosti in strokovnosti.

Ministrstvo za notranje zadeve in vodstvo slovenske policije si prizadeva preprečevati vse oblike nezakonitega ali nestrokovnega grdega ravnanja policistov do oseb, ki jih imajo v postopku, v primeru ugotovljenih takšnih ravnanj pa se zoper policiste dosledno ukrepa.

13. točka

Delegacija je slišala več trditev o grobem ravnanju in grožnjah – vključno z besednimi napadi (žaljivke, ipd-op.prev.)- s strani paznikov v OSPN v Postojni. Očitno naj bi s takšnim vedenjem prenehali nekaj dni pred obiskom CPT. CPT je prav tako zaskrbljen ugotovil, da so pazniki v tej ustanovi odkrito nosili strelno orožje in pendreke znotraj namestitvenih prostorov; po mnenju odbora pomeni to ustrahovanje in potencialno nevarno prakso. Delegacija pa je kot pravo nasprotje temu opazila, da so bili odnosi med osebjem in tujimi državljani v COT v Ljubljani sproščeni in celo prijateljski.

Dodatna pojasnitev oziroma komentar na mnenje CPT-ja

Oddelek za strožji policijski nadzor Centra za tujce od konca aprila 2002 ne deluje več v Postojni. Objekt je v fazi obnavljanja, Izpostava Centra za tujce v Postojni pa bo predvidoma začela v tem objektu ponovno delovati s 01.09.2002. V prostorih, kamor bodo po selitvi v Postojno nastanjeni tujci, bo svoje naloge izvajalo in se v njih zadrževalo pretežno le osebje Odseka za zdravstveno in socialno oskrbo, torej socialni delavci in zdravstveno osebje.

Dodatna pojasnila v zvezi ugotovitve CPT-ja je podrobneje opredeljena tudi v odgovoru v 14. točki, II. odstavek.

2. Mučenje in druge oblike slabega ravnanja

14. točka, I. odstavek

CPT je prepričan, da bodo slovenske oblasti ustrezno in redno opozarjale policiste, da trpinčenje oseb v njihovem varstvu ni sprejemljivo in da bo to predmet strogih sankcij.

Odgovor:

Ministrstvo za notranje zadeve daje v vsakoletnih usmeritvah in obveznih navodilih za pripravo letnega načrta dela policije posebno pozornost na spoštovanje človekovih pravic v policijskih postopkih s posebnim poudarkom na prepovedi mučenja. Za pripravo letnega načrta dela policije za leto 2002 se je takšna usmeritev nanašala predvsem na zakonitost izvajanja policijskih postopkov povezanih z odvzemom prostosti z doslednim upoštevanjem določil Konvencije proti mučenju in drugim oblikam okrutnega, nečloveškega ali ponižujočega ravnanja ali kaznovanja. V mesecu novembru leta 2002 bodo delavci Urada za usmerjanje in nadzor policije izvedli redni nadzor nad zakonitostjo in strokovnostjo policijske uporabe prisilnih sredstev.

V policiji je od leta 1996 urejena t.i. vodena vadba samoobrambe in praktičnega postopka, ki so se je dolžni udeležiti vsi policisti. Slednji so na teoretičnem delu vadbe (obveza 4 ure mesečno), ki jo izvajajo pomočniki komandirjev po policijskih postajah, seznanjeni s primeri iz prakse in opozorjeni na nepravilnosti oziroma na prekoračitve pri izvajanju posameznega policijskega pooblastila, predvsem pa prisilnih sredstev. Velik poudarek je na doslednem spoštovanju načel zakonitosti, strokovnosti, humanosti in sorazmernosti pri uporabi prisilnih sredstev. Načelo sorazmernosti je med vsemi načeli največkrat kršeno v postopkih, zato so najpogosteje deležni opozoril, da smejo uporabiti le tisto prisilno sredstvo, s katerimi opravijo nalogo z najmanjšimi škodljivimi posledicami za osebo, proti kateri ga uporabljajo, predvsem pa morajo prenehati uporabljati prisilno sredstvo takoj, ko prenehajo razlogi, zaradi katerih je bilo uporabljeno.

Poleg teoretičnega dela pa policisti urijo praktične postopke in samoobrambo, ki jo vodijo inštruktorji na policijskih upravah. (obveza 4 ure mesečno), kjer vadijo postopke kot so npr. ugotavljanje identitete, varnostni pregled, prijetje, osnovne samoobrambne tehnike ipd.

Policija pri izvajanju policijskih pooblastil posega po prisilnih sredstvih le v nujnih primerih, kar potrjujejo tudi statistični podatki. V letu 2001 je policija izvedla skupno 888.782 represivnih ukrepov (denarne kazni, predlogi za uvedbo postopka o prekršku, kazenske ovadbe, intervencije itd.), prisilna sredstva pa so bila uporabljena zoper 4.275 oseb. Od tega so bila v 3.792 primerih uporabljena sredstva za vezanje in vklepanje, kot najmilejše prisilno sredstvo, upoštevajoč tudi spoštovanje načela postopnosti.

V zadnjih dveh letih pa se namenja posebna pozornost komunikaciji policist - oseba v postopku, ker je bilo ugotovljeno, da je v nekaterih primerih prišlo do nepotrebne uporabe prisilnih sredstev, ki je bila posledica neustreznega pristopa policista oziroma njegovega odnosa do osebe v postopku.

Opisane napake je moč odpraviti le z nenehnim strokovnim izobraževanjem in usposabljanjem policistov na področju izvajanja policijskih pooblastil in praktičnih postopkov. Policisti se morajo še posebej izuriti za ustrezno komunikacijo in se izpopolnjevati na področju socialnih veščin za vzpostavitev primerne stika in odnosa z osebami v postopkih.

V Centru za tujce v zadnjih dveh letih so in še potekajo različni izobraževalni programi. Tako so se policisti in drugi zaposleni udeležili različnih predavanj:

- o Kurdistanu in Iranu (vodili so ga absolvent zgodovine Nikola Klačnjak, tretja sekretarka Veleposlaništva Turčije v Sloveniji ga. Tina Yucel in g. Hashem Salih, iraški Kurd, ki živi v Sloveniji);
- svoj program v centru izvajajo tudi člani Društva katoliških pedagogov Slovenije (DKPS) in Jezuitske službe za begunce (JRS) namenjen pa je zaposlenim v centru in v centru nastanjenim tujcem. Program med drugim obsega delo v stresnih situacijah, osnove komunikacije oz. pogovora, spoznavanje verstev in predstavitev DKPS in JRS;
- novembra 2001 je bil za policiste centra za tujce izveden program izpopolnjevanja in usposabljanja na tem: "Odstranjevanje tujcev iz države" in je obsegal predstavitev zakonske podlage odstranjevanja tujcev in spoštovanja človekovih pravic v postopkih, varnost na letalu, postopki na letališčih ob vstopanju in izstopanju ter ukrepanju na letalu, uporabo borilnih veščin v postopkih odstranjevanja;
- socialno politično predstavitev izvornih držav tujcev, religije sveta, praktično predstavitev postopka odstranitve tujca iz države, osnove komuniciranja in reševanja konfliktov, osnove stresa in kako ga premagati ter prvo pomoč;

- od junija 2000 do maja 2001 je potekal letni plan izobraževanja zaposlenih v Centru za tujce, obsegal pa je naslednje teme: okrogla miza o policiji ter beguncih; predstavitev izobraževanja in praktični postopek (samoobramba); delavnica UNHCR na temo: "Policija in begunci"; Zakon o tujcih in Zakon o azilu; predstavitev nevladnih organizacij: Slovenska filantropija, Amnesty International, GEA 2000, VOX, SOROS, KUD France Prešeren, Helsinški monitor; predavanja o vrstah drog, različnih nalezljivih boleznih; seminar o policijskih spremstvih tujcev na letalih, ki je bil na Dunaju; učenje tujih jezikov (arabščina, ruščina in kitajščina), predavanja o hinduizmu in budizmu; izvedena je bila strokovna ekskurzija v center za tujce v Budimpešti;
- policisti v Centru za tujce imajo tako kot vsi uniformirani policisti redno vadbo praktičnega postopka, usposabljaajo pa se še po posebnem programu (predvsem teoretično), v katerega so vključene vse posebnosti dela s tujci;
- izvaja se letni operativni plan izobraževanja zaposlenih v Centru za tujce za leto 2002 (v sodelovanju z različnimi organizacijami kot so JRS, DKPS, Amnesty International, IOM, UNHCR), ki obsega: praktični postopek samoobrambe, sodelovanje z območnim združenjem RK MS in KARITAS (humanitarna pomoč); predavanja o kaznivem dejanju ilegalnega prehajanja čez državno mejo; policijska pooblastila in uporaba prisilnih sredstev; spoznavanje verstev; pravni akti s področja dela Centra za tujce;

14.točka, II. odstavek

Prenehati s prakso odprtega nošenja strelnega orožja in pendrekov znotraj namestitvenih prostorov v OSPN v Postojni;

Odgovor:

Po obisku delegacije CPT je vodstvo slovenske policije proučilo več možnosti glede delovanja in opremljenosti policistov, predvsem glede odkritega nošenja strelnega orožja in palic znotraj namestitvenih prostorov. Policisti do začetka obnove prostorov izpostave centra za tujce v Postojni znotraj namestitvenih prostorov niso več nosili palic. Pri tem je potrebno poudariti, da bo pri odločitvah o opremljenosti policistov v času zadrževanja v namestitvenih prostorih Centra za tujce upoštevano tudi zagotavljanje varnosti policistov, saj je bilo obravnavanih že nekaj primerov napadov na policiste z nevarnimi predmeti, v enem primeru pa je bil v teh prostorih izvršen tudi umor tujca, ki je začasno bival v centru. To še posebej velja za državljane rizičnih držav, ki so praviloma nastanjeni v oddelku za strožji policijski nadzor.

Za celovito ureditev vprašanj nošenja orožja in drugih prisilnih sredstev znotraj namestitvenih prostorov centra za tujce in še posebej oddelka za strožji policijski nadzor, bodo pristojne službe znotraj generalne policijske uprave pripravile ustrezne rešitve **do 30.09.2002.**

15. točka, II. odstavek

Podatki, ki jih je prejel Odbor, kažejo, da sedanji učni načrt za podmladek policije upošteva novi pristop, ki skuša povezati teoretične tečaje o človekovih pravicah s praktičnim usposabljanjem pri obvladovanju izredno nevarnih razmer (kot so prijetje in zasliševanje osumljencev), kakor tudi s posebnim izobraževanjem na področju psihologije in razvoja sposobnosti medosebnega komuniciranja. Vendar pa trenutno kaže, da se že zaposleni policisti ne udeležujejo tekočega sistematičnega usposabljanja, utemeljenega na tem novem pristopu. Odbor priporoča, da se ta vrzel zapolni.

- policisti, ki že opravljajo svoje delo, naj bi pridobili izkušnje pri sistematskem usposabljanju, ki se trenutno izvaja in ki temelji na novem prijemu, navedenem v 15. točki

Odgovor:

Programi usposabljanja, zajeti v Katalogu 2002 in so namenjeni policistom, ki že opravljajo redne policijske naloge, bolj ali manj vsi posvečajo pozornost in skrb spoštovanju in varovanju človekovega dostojanstva in zagotavljanju in spoštovanju človekovih pravic vseh.

Posebno pozornost se posveča tem vsebinam v temeljnih programih usposabljanja, ki so namenjeni policistom, ki že opravljajo redne naloge. Ti programi so:

- kriminalistični tečaj,
- program za izvajanje policijskih pooblastil,
- program usposabljanja vodij policijskega okoliša,
- prometni tečaj,
- program usposabljanja za nadzor državne meje,
- usposabljanje za delo v mednarodnih mirovni operacijah, ki pa se izvaja po predpisanem programu Združenih narodov (Department of peace-keeping operations).

Dodatno pa je posebna pozornost namenjena tem vsebinam v nadaljevalnih in splošnih programih, kot so komuniciranje in obvladovanje konfliktov za policiste in obvladovanje konfliktov za policiste (1. in 2. del).

V letu 2003 bo policija pričela s posodobljenim programom Komuniciranje in obvladovanje konfliktov. Program bo vseboval naslednje učne cilje:

- razumeti svoje obnašanje in obnašanje drugih v medsebojni interakciji;
- upravljanje s konflikti in
- izbrati ustrezno obnašanje glede na različne komunikacijske situacije, povečati učinkovitost sporazumevanja in svojega dela

Program bo vključeval tudi vsebino varovanja in zagotavljanja človekovih pravic in svoboščin. Program po posebej namenjen starejšim policistom.

Predvsem pa se teorija in praksa za policiste, ki že opravljajo redne policijske naloge izvaja v okviru redne mesečne vadbe samoobrambe in praktičnega postopka. Pri tem se nadaljuje sistematično usposabljanje s tega področja, kjer se obravnavajo konkretni primeri policijskega ukrepanja. V vseh programih izobraževanja in usposabljanja se posebna pozornost namenja obravnavi pritožb nad delom policije in odpravljanju vzrokov njihove utemeljenosti. V sodelovanju z NPT Bramshill, Velika Britanija, smo februarja 2002 izvedli enotedensko usposabljanje "Človekove pravice, etika in v skupnost usmerjeno delo."

15.točka, III. odstavek

Poleg tega je očitno, da neprestano izpostavljanje visoko stresnim ali nasilnim okoliščinam lahko sproži psihološke odzive in nesorazmerno vedenje. Odbor bi želel biti obveščen o vseh preventivnih ukrepih, sprejetih za zagotovitev podpore policistom, izpostavljenim takšnim okoliščinam.

- **Kakršni koli preventivi ukrepi, sprejeti z namenom, da se zagotovi podpora policistom, ki so izpostavljeni zelo stresnim ali nasilnim situacijam.**

Odgovor:

Za policiste in delavce policije, ki so stalno ali pogosteje izpostavljeni stresnim okoliščinam policija že dve leti izvaja **proti-stresni program za policiste - delavnica**, ki jo vodijo predstavniki Zavoda za razvoj človekovih vrednot - Art of living fundation. Njihov program je tudi uradno potrjen proti-stresni program UN WHO. Vsebina programa temelji na zaznavanju stresa in načinu oziroma načinom zmanjševanja stresa, pomenu dihanja kot sredstva za notranje umirjanje in pridobivanje energije, učinkovite dihalne tehnike, vrednosti pravilne telesne aktivnosti in pravilne prehrane. Na podlagi vsebine so postavljeni naslednji učni cilji:

- udeleženci programa se bodo sposobni fizično in psihično umiriti, zmanjšati delovanje stresnih faktorjev in doseči večjo učinkovitost in ustvarjalnost v vsakdanjem življenju in pri delu;
- udeleženci osvojijo dihalne tehnike za fizično in psihično sprostitev;
- udeleženci se naučijo posebnih telesnih vaj za sproščanje telesa in povečanje gibljivosti in zmogljivosti telesa, ki v povezavi z dihanjem povečuje moč koncentracije.

Policistom je prav tako namenjen tudi program Komuniciranje in obvladovanje konfliktov za policiste, ki vsebinsko temelji na:

- elementih komunikacijskega procesa, zakoni komunikacije, načinu komuniciranja, življenjskih položajih, samozavedanju, načinih poslušanja, načinih dajanja in sprejemanja kritike;
- transakcije ali kako vplivamo na druge in drugi na nas, delovni stili, medsebojni konflikti in načini reševanja;

- stres in preprečevanje stresa.

Pripravlja pa se nov program obvladovanje stresa, ki bo še bolj apliciran na konkretne potrebe policistov.

Specialna enota slovenske policije ima od leta 1995 zaposleno **psihologinjo**, ki opravlja za potrebe delavcev specialne enote naslednja dela:

- načrtuje, organizira, analizira in usklajuje izvajanje proti-stresnih usposabljanj;
- Izvaja psiho-terapevtske aktivnosti s policisti, ki so bili udeleženi v travmatskih situacijah;
- Izvaja selekcijo kandidatov za delavce specialne enote ter spremlja kandidate v učni skupini za sprejem v specialno enoto v psihološkem smislu.

Do konca leta 2002 bo pričel delovati tudi **poseben program za pomoč policistom** na različnih področjih. Program bo vključeval tako pravno kot socialno pomoč in bo namenjen celotni populaciji policistov v Sloveniji.

16. točka, II.odstavek

CPT priporoča, da sodnik vsakič, ko osumljeni storilec KD po koncu policijskega pridržanja pred njim navaja trpinčenje s strani policije, takoj zapiše vse takšne navedbe, takoj odredi sodnomedicinski pregled in stori vse, kar je potrebno, da bi s tem zagotovil ustrezno preiskavo takšnih navedb/trditev/. Takšen pristop bi moral uporabiti vsakič, ne glede na to, ali so na prizadeti osebi vidne zunanje poškodbe ali ne. Poleg tega bi moral sodnik tudi v primeru, ko ni očitnih trditev o grdem ravnanju z neko osebo, zahtevati sodnomedicinski pregled, če obstajajo druga znamenja, ki kažejo na to, da bi bila lahko oseba, ki se je znašla pred njim, žrtev grdega ravnanja.

Odgovor:

V zvezi s priporočilom Evropskega odbora za preprečevanje mučenja in nečloveškega ali ponižujočega ravnanja ali kaznovanja v Sloveniji, ki se nanaša na primere, ko osumljenci kaznivega dejanja, pripeljeni pred sodnika, na koncu policijskega pripora izjavijo, da je policija z njimi grdo ravnala, je Ministrstvo za pravosodje RS priporočilo odstopilo v obravnavo Vrhovnemu sodišču RS. Ministrstvo predvideva, da bo priporočilo upoštevano.

17. točka, I. odstavek

Med svojim drugim obiskom je prejela delegacija CPT podrobno informacijo o novem postopku za pritožbe v policiji, ki so ga uvedli leta 2000. Pritožbe zoper policiste sedaj preiskujejo posebne policijske enote; vsako pritožbo, za katero je bilo ugotovljeno, da vsebuje kaznivo dejanje, sporočijo dalje ustreznemu sodnemu organu v nadaljnjo preiskavo. Disciplinske prestopke policistov obravnava poseben senat, ki ga sestavljajo: predsedujoči (generalni direktor policije, direktor regionalne policijske uprave ali oseba, ki jo je imenoval direktor), predstavnik policijskega sindikata in član iz civilne družbe. Delegaciji

so pojasnili, da dobi tožnik in/ali njegov zastopnik sodni spis, da ima pravico, da prisostvuje med razpravo o tem primeru in da lahko izrazi svoje mnenje.

Dodatna pojasnitev oz. komentar na mnenje CPT-ja

Iz vsebine 17. točke I. odstavka Poročila CPT je mogoče sklepati, da enotijo pritožbeni, disciplinski in sodni postopek. Zato dajemo celovito oziroma celostno pojasnilo o trenutno veljavnem postopku reševanja pritožb na delo policistov in o disciplinskem postopku:

a) Postopek reševanja pritožb:

Pravosodni sistem Republike Slovenije ponuja številne možnosti za varstvo posameznikovih pravic in svoboščin. Vsakdo, ki "meni, da so bile s policistovim dejanjem ali opustitvijo dejanja kršene njegove pravice ali svoboščine", v 30 dneh od policistovega uradnega postopka (v določenih primerih se upošteva rok od dneva, ko pritožnik ugotovi, da so bile kršene njegove pravice ali svoboščine), poda pisno pritožbo na kateri koli organizacijski enoti policije (28. člen Zakona o policiji, Uradni list RS, številka 49/98, 66/98 in 93/01).

Reševanje pritožb ureja Navodilo za reševanje pritožb (Uradni list RS, številka 103/2000), ki ga je minister za notranje zadeve izdal na podlagi četrtega odstavka 28. člena Zakona o policiji, in sicer:

Posameznik (v nadaljevanju pritožnik) mora podati pisno pritožbo, upoštevajo pa se tudi pritožbe, ki jih policija prejme po elektronskih medijih s popolnim identifikacijskim naslovom (anonimnih pritožb ne obravnavamo). V pritožbi mora posameznik opisati dejanje ali opustitev dejanja policista in pravico ali svoboščino, ki mu jo je policist z navedenim kršil. Če iz pritožbe navedeno ni razvidno, pristojni organ od pritožnika zahteva, da naj pritožbo dopolni. Če pritožbe v 8 dneh ne dopolni, pristojni organ šteje, da je od pritožbe odstopil. To velja tudi v primeru, če na zahtevo pristojnega organa za pisno potrditev pritožbe, podane po elektronskih medijih, pritožnik pritožbe ne potrdi.

Če pritožba ustreza opisanim zahtevam, se postopek nadaljuje s preverjanjem navedb v pritožbi. Pristojni delavec na policijski upravi oziroma na generalni policijski upravi (v nadaljevanju pooblaščenec) lahko pri ugotavljanju dejanskega stanja: opravi razgovor s policisti, pritožnikom, pričami in z osebami, ki so kakor koli povezane z uradnim postopkom policista; zahteva poslušanje registra ali prepis vsebine pogovora, ki je predmet pritožbenega postopka, v skladu z aktom, ki ureja to področje dela; sooči policista in pritožnika, policista s policistom; zahteva od pristojnih služb strokovna mnenja; opravi ogled kraja dogodka; opravi rekonstrukcijo dogodka in izvede druge ukrepe, ki so potrebni za ugotovitev dejanskega stanja.

Pooblaščenec se lahko odloči, da bo na razgovor povabil tudi pritožnika. Če pritožnik med razgovorom ugotovi, da mu policist ni kršil pravic ali svoboščin, lahko od pritožbe pisno ali ustno odstopi. V tem primeru se postopek reševanja pritožbe konča. Prav tako se postopek reševanja pritožbe konča v primeru, če se pri preverjanju dejanskega stanja ugotovi, da gre za pritožbo, o kateri je bilo v pritožbenem postopku že odločeno, če je o zadevi, ki je predmet pritožbe, že pravnomočno odločeno, če je

bila pritožba vložena prepozno ali če je pritožbo vložila neupravičena oseba. O končanju postopka je pritožnik pisno obveščen.

Če pooblaščenec pri reševanju pritožbe ugotovi, da ima policistovo dejanje tudi znake kaznivega dejanja, ki se preganja po uradni dolžnosti, pritožbeni postopek začasno ustavi in o tem obvesti pritožnika. Pooblaščenec prične z zbiranjem obvestil po 148. členu Zakona o kazenskem postopku R Slovenije (Uradni list RS, št. 63/94 s spremembami in dopolnitvami) in po ugotovitvah napiše kazensko ovadbo ali poročilo na pristojno Okrožno državno tožilstvo. Po tem pritožbeni postopek nadaljuje in ga ustrezno zaključi.

Na podlagi zbranih obvestil v pritožbenem postopku pooblaščenec sestavi poročilo o ugotovitvah in za vsak pritožbeni razlog poda oceno utemeljenosti. Sestavi tudi predlog pisnega odgovora pritožniku. Vso razpoložljivo dokumentacijo o pritožbenem primeru odstopi direktorju policijske uprave oziroma generalne policijske uprave, ta pa predsedniku senata, če za vodenje seje senata pooblasti drugega delavca policije.

Vsaka pritožba se obravnava na seji senata, kjer sodelujeta tudi predstavnik javnosti in policijskega sindikata.

Predstavnike javnosti, ki sodelujejo pri reševanju pritožb na ravni policijske uprave, na predlog lokalnih skupnosti z območja posamezne policijske uprave, imenuje in razrešuje direktor policijske uprave, predstavnike sindikata pa imenuje in razrešuje na predlog Policijski sindikat Slovenije.

Na ravni generalne policijske uprave predstavnike strokovne javnosti in policijskega sindikata imenuje in razrešuje generalni direktor policije, na predlog društev strokovne javnosti oziroma Policijskega sindikata Slovenije.

Na seji senata, ki jo skliče predsednik senata (tj. direktor policijske uprave oziroma generalne policijske uprave, ali oseba, ki jo pooblastita za vodenje sej senata), se pritožba vsestransko preveri. Na podlagi vseh ugotovljenih dejstev, okoliščin, dokazov in mnenj članov senata odloči predsednik senata o utemeljenosti pritožbe in o vsebini odgovora pritožniku. O seji senata se piše zapisnik, ki ga podpišejo vsi člani senata in zapisnikar. Vsi člani senata so se dolžni opredeliti do vseh pritožbenih razlogov, imajo pravico postavljati vprašanja in predlagati izvedbo dodatnih ukrepov.

Na seji senata se sprejme tudi odgovor pritožniku, ki mora biti sestavljen v okviru pritožbenih razlogov. Če je bila pritožba obravnavana na policijski upravi, odgovor podpiše direktor policijske uprave, če pa je bila obravnavana na generalni policijski upravi, odgovor podpiše generalni direktor policije. Navedena sta namreč odgovorna za reševanje pritožb na ravni policijske uprave oziroma generalne policijske uprave.

Odgovor se pošlje pritožniku, prav tako pa tudi policistu, na katerega se pritožba nanaša, in enoti, kateri policist pripada.

Rok za rešitev pritožbe je 30 dni. Če pritožba ni rešena v predpisanem roku (npr. zaradi številnih dejanj, potrebnih za ugotovitev dejanskega stanja), se pritožnika obvesti o tem z vmesnim odgovorom.

V primeru, da pritožba ne izpolnjuje elementov, kot jih zahtevata 28. člen Zakona o policiji in Navodilo za reševanje pritožb, navedbe kljub temu preverimo ter v primeru, da ugotovimo morebitno disciplinsko odgovornost policista ali kršitev določil Kodeksa policijske etike, ustrezno ukrepamo. O ugotovitvah obvestimo pritožnika.

b) Potek disciplinskega postopka

Glede na navedbe v 17. točki poročila opozarjamo in poudarjamo, da sta *disciplinski postopek* in *pritožbeni postopek* dva povsem ločena in drug od drugega neodvisna postopka.

Disciplinski postopek se skladno z določili 49. člena Zakona o delavcih v državnih organih začne na podlagi lastne odločitve predstojnika ali na zahtevo vodje organizacijske enote ali višjega upravnega delavca.

O disciplinski odgovornosti odloča na prvi stopnji:

- direktor policijske uprave oziroma delavec, ki ga on pooblasti za delavce policijske uprave,
- generalni direktor policije oziroma delavec, ki ga on pooblasti za delavce generalne policijske uprave.

O zahtevi za uvedbo disciplinskega postopka in disciplinski odgovornosti delavca se odloča na ustni obravnavi. Na ustni obravnavi je potrebno zagotoviti navzočnost delavca v postopku in ga tudi zaslišati. V postopku je potrebno pridobiti tudi mnenje sindikata in se do njega opredeliti. Oseba, ki poda pritožbo zoper policista, je na ustno obravnavo lahko vabljen kot prič, če prvostopni disciplinski organ oceni, da je takšen dokaz potreben.

Zoper odločitev predstojnika na prvi stopnji ima delavec v postopku pravico do ugovora, ki ga rešuje Disciplinska komisija Policije. Disciplinsko komisijo policije imenuje minister za notranje zadeve na predlog generalnega direktorja policije in ima 10 članov. Disciplinska komisija Policije odloča v senatu treh članov, pri čemer je en član zunanji (ni delavec policije). Senat Disciplinske komisije Policije odloča na seji. Na sejo se vabi delavca v postopku, njegovega pooblaščenca in predstavnika sindikata.

Zoper odločitev Disciplinske komisije Policije lahko delavec v postopku s tožbo začne spor pred Delovnim sodiščem.

17. točka, II. odstavek

Uvedba navedenega postopka nedvomno odseva odločitev slovenskih oblasti, da bodo zagotovili »najvišjo stopnjo objektivnosti pri reševanju pritožb« (OPOMBA: Glej Poročilo O delu policije 2000, str.46). Vendar pa CPT meni, da mora biti postopek pritožbe, če hoče biti dejansko učinkovit, tudi očitno neodvisen in nepristranski; v skladu s tem je CPT z zanimanjem ugotovil, da so v okviru MNZ ustanovili delovno skupino, ki so ji pred kratkim zaupali pripravo predlogov za prenos mehanizma pritožb zoper policijo izven policije same. CPT

bi rad prejel dodatne informacije o tem projektu in o časovnih rokih, v katerem naj bi ga izvedli.

Odgovor:

1. Namen in cilj sprememb pritožbenega postopka, ki ga pripravlja delovna skupina, ki jo je imenoval minister za notranje zadeve je predvsem v naslednjem:

- zagotovitev objektivnejšega reševanja pritožb zoper delo Policije, seveda v segmentu, ki se nanaša na 28.člen Zpol;
- povečanje vpliva - nadzora javnosti nad delom Policije.

2. Sprememba navodila je pripravljena v naslednjih segmentih:

a) imenovanje predstavnikov javnosti v senate za reševanje pritožb, posebej poudarjeno, da so predlagatelji tudi predstavniki civilne družbe (sedaj imenuje generalni direktor policije, po predlogu naj bi imenoval minister);

b) predlog pomiritvenega postopka - seveda v zadevah, ko ne gre za kaznivo dejanje, prekršek ali kršitev delovne discipline s strani policista (procedura se skrajša v tem smislu, da je predstojnik dolžan ob prejemu takšne pritožbe pozvati pritožnika in policista na razgovor , preveri vse okoliščine in se postopek, v kolikor se pritožnik strinja, zaključi – sicer se nadaljuje redni postopek preverjanja in obravnave na senatu);

c) javnost dela senata, razen kadar razlogi varovanja tajnosti ne določajo drugače - se vabi lahko vse udeležene v postopku - policista, pritožnika, ipd., ki imajo možnost dajati pred odločitvijo senata pripombe, predlagati nove dokaze, itd..;

d) enakovrednost glasov članov senata pri odločanju o utemeljenosti ali neutemeljenosti pritožbe, kar pa ne odvezuje predstojnika, da bi ukrepal, če je storjeno kaznivo dejanje, prekršek ali kršitev delovne discipline;

e) obveznost obveščanja ministra v vseh primerih podanih pritožb, navedenih v 7. členu sedanjega Navodila (uporaba strelnega orožja, ki ima za posledico smrt ali hudo telesno poškodbo, množične uporabe prisilnih sredstev, javno odmevni primeri, itd.);

f) nadzor ministrstva nad reševanjem pritožb iz gornje alinee – obveznost poročanja po končanem postopku (poročilo) in v vseh primerih, ko minister to zahteva.

3. Čas sprejema navedenih sprememb je odvisen od odločitve ali bo potrebno predhodno spremeniti določila 28. člena Zakona o policiji, ki opredeljuje pravico do pritožbe. V primeru, da tega določila ne bo potrebno spreminjati, bi lahko bile navedene spremembe uvedene koncem leta 2002, v nasprotnem primeru pa v letu 2003.

18. točka, II. odstavek, 1. alineja

CPT prosi slovenske oblasti, da priskrbijo naslednje informacije za leto 2001 in za prvo polovico leta 2002:

(a) število in vrsta pritožb zoper policiste zaradi grobega ravnanja ter (b) število kazenskih/disciplinskih postopkov, ki so bili posledično uvedeni;

Odgovor:

V letu 2001 smo sprejeli zoper policiste na vseh področjih dela skupaj **1240 pritožb**, v katerih je bilo skupaj **2192 pritožbenih razlogov**. (Število pritožbenih razlogov je večje, ker lahko ena pritožba vsebuje več pritožbenih razlogov). V obdobju od **1.1.2002 do 30.6. 2002** smo prejeli skupaj **588 pritožb**, ki vsebujejo **96 pritožbenih razlogov**. Glede na zaprosilo v poročilu CPT podrobneje posredujemo:

a) Število in vrsto pritožbenih razlogov zaradi uporabe prisilnih sredstev

PRISILNA SREDSTVA	Leto 2001				od 1.1.2002 do 30.6.2002			
	SKUPAJ	NEUTE MELJE NE	UTEME LJENE	% UTE MELJ ENIH	SKUPAJ	NEUTE MELJE NE	UTEME LJENE	% UTE MELJ ENIH
<i>Sredstva za vezanje in vklepanje</i>	69	68	1	1,4	21	18	3	14,3
<i>Plinski razpršilec</i>	3	2	1	33,3	/	/	/	/
<i>Fizična sila</i>	92	89	3	3,3	27	23	4	14,8
<i>Ostalo</i>	7	7	/	/	/	/	/	/
SKUPAJ	171	166	5	2,9	48	41	7	14,6

Kot je prikazano v tabeli, je bilo v letu 2001 zaradi uporabe prisilnih sredstev podanih 171 pritožbenih razlogov, od tega jih je bilo utemeljenih 5 ali 2,9 %, v prvi polovici 2002 48 razlogov, 7 utemeljenih ali 14,6%. Zaradi uporabe sredstev za vezanje in vklepanje je bilo 68 pritožbenih razlogov, od tega je bil 1 utemeljen ali 1,4%, v prvi polovici 2002 jih je bilo 21, od tega 3 utemeljeni ali 14,3%. Največ pritožbenih razlogov v letu 2001 je bilo zaradi uporabe fizične sile, kar 92, od tega 3 utemeljeni ali 3,3 %, prav tako v prvi polovici leta 2002, ko jih je bilo 27 in 4 utemeljeni ali 14,8. Po statističnih podatkih ugotavljamo, da se število pritožbenih razlogov zmanjšuje. V prvem polletju 2002 se je v primerjavi s prvim polletjem 2001 povečal procent utemeljenosti pritožbenih razlogov, in sicer za 10,5 %. Zavedamo se, da je uporaba prisilnih sredstev hujši poseg v človekove pravice in svoboščine, zato smo ob ugotovitvah utemeljenosti sproti ustrezno reagirali. Takoj smo proučili vzroke posameznikov nestrokovnih in nezakonitih ravnanj (objestnost iz osebnih razlogov,

nestrokovna ocena najmanjše uporabljene fizične sile, nadaljevanje z uporabo fizične sile, ko so prenehali pogoji za uporabo idr.), uvedli ustrezne postopke po obstoječi zakonodaji, ugotovljene pomanjkljivosti smo obravnavali v različnih oblikah izobraževanj in praktičnih izpopolnjevanj. Celostno oceno vzrokov povečanja utemeljenosti bo mogoče oblikovati po natančnejši analizi posameznih primerov ob koncu leta, ko bodo tudi statistično in strokovno bolj primerljivi.

b) Število kazenskih/disciplinskih postopkov uvedenih kot posledica pritožb občanov in število uvedenih postopkov, pri katerih je policija sama zaznala grobo ravnanje policistov

V letu 2001 je bilo po podanih pritožbah uvedenih 13 disciplinskih postopkov zaradi vseh pritožb občanov na delo policistov. V 4 primerih je bila po pritožbi poleg uvedbe disciplinskega postopka podana tudi kazenska ovadba. Zaradi »grobega« ravnanja policistov je bil uveden 1 disciplinski postopek kot posledica občanove pritožbe.

V letu 2001 smo v policiji na podlagi lastne zaznave storitve kaznivega dejanja podali poleg uvedbe disciplinskega postopka tudi 38 kazenskih ovadb zoper policiste, od tega 5 zaradi grobega ravnanja. V teh primerih občan ni podal pritožbe.

V obdobju od 1.1.2002 do 30.6.2002 je bilo po pritožbah na delo policistov uvedenih 5 disciplinskih postopkov, v 2 primerih je bila poleg uvedbe disciplinskega postopka podana tudi kazenska ovadba. Zaradi grobega ravnanja policistov je bil uveden 1 disciplinski postopek kot posledica občanove pritožbe.

V obdobju od 1.1.2002 do 30.6.2002 smo v policiji na podlagi lastne zaznave storitve kaznivega dejanja podali poleg uvedbe disciplinskega postopka podali tudi 16 kazenskih ovadb zoper policiste, od tega 3 zaradi grobega ravnanja. V teh primerih občan ni podal pritožbe.

18. točka, II. odstavek, 2. alineja

CPT prosi slovenske oblasti, da priskrbijo naslednje informacije za leto 2001 in za prvo polovico leta 2002:

poročilo o kazenskih/disciplinskih sankcijah, ki so bile izrečene po pritožbah o grobem ravnanju policistov.

Odgovor:

Povzeto iz informacije Kadrovske službe policije so bile **v letu 2001** izrečene **kazensko/disciplinske sankcije:**

- po pritožbi občana zaradi grobega ravnanja policistov:

- 1 pogojno prenehanje delovnega razmerja (1 primer/ 1 policist, kršitev 1 in 5/45 ZDDO – Zakon o delavcih v državnih organih)
- v 5 disciplinskih postopkih po ugotovitvi kaznivega dejanja (grobega ravnanja) po zaznavi policije:
  - ustavljen zaradi pomanjkanja dokazov (1 primer/ 2 policista, kršitev 1 in 5/45 ZDDO)
  - ustavljen, ker ni bilo dokazov, da je delavec storil disciplinsko kršitev (1 primer/1 policist, kršitev 1 in 5/45 ZDDO)
  - ustavljen po odločitvi disciplinske komisije zaradi zastaranja vodenja postopka (1 primer/ 1 policist, kršitev 1/45 ZDDO)
  - ustavljen postopek, ker dejanje ne predstavlja disciplinske kršitve (1 primer/ 1 policist, kršitev 1 / 45 ZDDO)
  - ustavljen zaradi zastaranja vodenja disciplinskega postopka (1 primer/ 3 policisti, kršitev 1/45 ZDDO)
- **v prvem polletju 2002, od 1. 1. 2002 do 30. 6. 2002:**
  - v disciplinskem postopku po pritožbi občana zaradi grobega ravnanja policistov:
    - pogojno prenehanje delovnega razmerja postopek in po odločitvi disciplinske komisije potrjeno prenehanje delovnega razmerja (1 primer /2 policista, kršitev 6/99 ZPol)
  - v 3 disciplinskih postopkih po ugotovitvi kaznivega dejanja (grobega ravnanja) po zaznavi policije:
    - postopek ~~š~~ ni končan (1 primer/ 1 policist, kršitev 6/99 ZPol)
    - ustavljen postopek zaradi zastaranja vodenja postopka (1 primer/ 1 policist, 6/99 ZPol)
    - postopek še ni končan (1 primer/ 1 policist, kršitev 6/99 ZPol)

3. Razmere pridrzanja

a. Uvod

20. točka, II. odstavek

Slovenske oblasti naj nadaljujejo z napori za zagotavljanje izvajanja Normativov za izgradnjo, adaptacijo in vzdrževanje prostorov za pridrzanje v celoti;

Odgovor:

V MNZ in Policiji se zavedamo, da je odvzem prostosti hud poseg v človekove pravice in svoboščine, zato temu področju namenjamo še prav posebno pozornost. Prav zaradi tega so delavci MNZ – Urada za usmerjanje in nadzor policije v sodelovanju s predstavniki policije v letu 2001 opravili izredni nadzor nad zakonitostjo in strokovnostjo izvajanja policijskih pridrzanj. Ena izmed ugotovitve

nadzornikov je bila tudi ta, da ima slovenska policija majhno število prostorov za pridržanje, ki bi ustrezalo predpisanim tehničnim normativom za pridržanja daljša od 12 ur. Za odpravo ugotovljenih pomanjkljivosti je minister za notranje zadeve odredil, da se pridržanja v neustreznih prostorih ne smejo izvajati in da je potrebno pristopiti k obnovi neustreznih prostorov.

Na podlagi navedene usmeritve je generalni direktor policije dne 22.08.2001 ustanovil posebno delovno skupino za pripravo predloga celovite rešitve problematike v zvezi s prostori za pridržanje. Delovna skupina je pripravila celovit pregled vseh prostorov za pridržanje, ki so v lasti policije oziroma ministrstva za pravosodje. Na podlagi ocene stanja in glede na operativno problematiko je bil izdelan načrt izgradnje novih ter obnove obstoječih prostorov za pridržanje v letih od 2002 do 2005.

Obnove bodo zaradi omejenih finančnih sredstev potekale več let, vendar bo pri tem upoštevana prioriteta glede na ugotovljeno problematiko. V letih 2002 in 2003 je tako za obnove predvidenih po 20 mio SIT, v letu 2002 pa je bilo za prioritete obnove dodatno predvidenih še 10 mio SIT. Poleg tega so v proračunu za investicije predvidena precejšnja finančna sredstva za novogradnje.

Kot je delegacija CPT lahko neposredno ugotovila, pri novogradnjah v celoti upoštevamo predpisane standarde, prav tako pa tudi pri vseh adaptacijah zagotavljamo enake standarde kot pri novogradnjah.

Da bi odpravili nekatere pomanjkljivosti in slabosti glede bivalnih pogojev pridržanih oseb, je bila v Generalni policijski upravi ustanovljena delovna skupina, ki pripravlja dopolnitev internih normativov za novogradnje in adaptacije prostorov za pridržanje. Pri tem bodo upoštevana tudi priporočila CPT in Varuha človekovih pravic Republike Slovenije. Namen dopolnitve internega akta, ki opredeljuje normative prostorov za pridržanja, pa nikakor ni v poslabšanju pogojev za pridržane osebe. Predvidoma bodo normativi sprejeti do oktobra 2002.

b. Policijski postaje in policijski pripori

22. točka, II. odstavek

Odpraviti je treba pomanjkljivosti v zvezi s pogoji pridržanja v obiskanih policijskih postajah;

Odgovor:

Normativi za gradnjo in adaptacijo prostorov za pridržanje natančno urejajo tudi pogoje glede naravne in umetne razsvetljave. Pri novogradnjah in tudi adaptacijah si prizadevamo, da v prostorih za pridržanje zagotovimo tako razsvetljavo z naravno svetlobo, da pridržana oseba v dnevnem času lahko bere.

V prostorih za pridržanje, kjer je delegacija CPT ugotovila neustrezno umetno razsvetljavo, pa bo nameščena razsvetljava v skladu s predpisanimi standardi.

Za odpravo nepravilnosti glede zagotavljanja čistoče in urejenosti prostorov za pridržanje, je bilo vsem policijskim enotam naročeno, da redno vzdržujejo čistočo v prostorih za pridržanje. Temu posvečata posebno pozornost tudi Generalna policijska uprava in Urad za usmerjanje in nadzor policije pri Ministrstvu za notranje zadeve, ki izvajata nadzore neposredno v policijskih enotah ter Varuh človekovih pravic.

23. točka

CPT je prepričan, da se bodo slovenske oblasti potrudile poiskati rešitve, s katerimi bi se izognili bodočih situacij, ko bi morali na policijskih postajah pridržati velike skupine tujih državljanov, tudi preko noči;

Odgovor:

Glede na akutno problematiko ilegalnih migracij v letu 2000 in deloma 2001 je MNZ izdalo ustrezne usmeritve Policiji, po katerih naj bi zaradi prenapolnjenosti prostorov poskušali razreševati navedeno problematiko z nadomestnimi ukrepi, ki jih dovoljuje tajska zakonodaja. Policija je sledila takšnim priporočilom.

Policija je sledila tudi priporočilom CPT in izdelala kriterije, ki jih upoštevajo policijske enote pri pridržanju večjega števila oseb ter jih obravnavala na širšem kolegiju direktorja Uprave uniformirane policije GPU dne 22.02.2002. Po teh kriterijih se za večjo skupino šteje skupina ljudi v kateri je od 30 in do 100 oseb. Če je za obvladovanje dogodka, kjer je potrebno hkratno pridržanje več kot 100 oseb, se policija po teh kriteriji ne zateka k odvzemu prostosti, ampak v skladu z zakonom omejuje dostop na kraj kršitve z omejitvijo gibanja. Tu gre dejansko za zelo redke izjemne primere, ko policija obvladuje varnostni dogodek (množični nemiri, demonstracije, huliganstvo na nogometnih tekmah ipd.) in je potrebno za zelo kratek čas odvzeti prostost večjemu številu kršiteljev.

Ker je dotok ilegalnih migracij precej manjši, kot v letu 2000, ko so takšna pridržanja bila problematična, trenutno teh težav ni. Poleg tega bomo takšne probleme reševati tudi tako, da bodo tujci takoj vrnjeni (po nekaj urah) tujim varnostnim organom ali pa bodo takoj (zopet v nekaj urah) odpeljani v Center za tujce. V letu 2000 je bil namreč problem v tem, da so bili pridržani na PP zaradi postopkov pri sodniku za prekrške, saj je npr. skupino 40 tujcev sodnik za prekrške obravnaval cel dan, nato pa so bili vsi odpeljani v CT. Glede na spremembo Zakona o prekrških te tujce sedaj ni nujno privedi v postopek sodniku za prekrške, ampak jih lahko policist pisno opozori in nato vrne tujim varnostnim organom ali odpelje v CT, čas pridržanja pa se s tem bistveno skrajša. Poleg tega v zadnjem obdobju ni prijetih večjih skupin tujcev, saj večinoma državno mejo ilegalno prehajajo v bistveno manjših skupinah (povprečno 5-6).

24. točka, II. odstavek

Slovenske oblasti pozivamo, da naj izboljšajo razsvetljavo in prezračevanje v celicah v Ljubljani – Povšetova in v Mariboru I

Odgovor:

Prostori za pridržanje na PP Maribor I so bili v celoti adaptirani po obisku delegacije CPT in se uporabljajo od konca leta 2001. Prav tako so po obisku delegacije CPT bili prioriteten adaptirani prostori za pridržanje na PP Nova Gorica, PP Sežana in PP Postojna. V prilogi poročila so na CD mediju tudi fotografije, ki vizualizirajo sprejete ukrepe policije na področju obnavljanja in rekonstrukcije prostorov za pridržanje (na cd-ju je tudi računalniški program ASDSEE, ki omogoča odpiranje in ogled fotografij).

Glede prostorov za pridržanje na Povšetovi ulici 5 v Ljubljani, pa želimo sporočiti, da jih bo policija predvidoma v obdobju med letom 2003 in 2004 vrnila ministrstvu za pravosodje. V Ljubljani bo v tem času zgrajen nov objekt policijske postaje Ljubljana Moste, v okviru katerega bo tudi poseben center za pridržanja oseb, ki bo zgrajen po najvišjih standardih in bo imel kapaciteto za pridržanje do 40 oseb. Na ta način bodo odpravljene tudi nekatere druge pomanjkljivosti prostorov za pridržanje na vseh policijskih postajah v mestu Ljubljana.

c. Objekti za pridržanje tujih državljanov, ki čakajo na izgon

28. točka (tudi 37. točka - 1. alineja)

Slovenske oblasti naj:

- **odpravijo pomanjkljivosti glede materialnih pogojev v COT v Ljubljani in v OSPN v Postojni, poudarjenih v 28. in 29. točki poročila; potrebni so nujni ukrepi za odpravo problema prenapolnjenosti v sobi za odrasle moške v sprejemnem/prehodnem prostoru v COT v Ljubljani;«**

Odgovor:

MNZ je že pred obiskom Odbora Policiji izdal ustrezne usmeritve po katerih je potrebno COT v Ljubljani preseliti na ustrežnejšo lokacijo izven Ljubljane.

Center za tujce objekta na Celovski cesti v Ljubljani predvidoma po 01.09.2002 ne bo več uporabljal. Število sprejetih tujcev je v primerjavi s prejšnjima dvema letoma močno upadlo, obstoječi prostori pa v letu 2002 niso več polno zasedeni. Povprečno je v objektu Centra za tujce v Ljubljani približno 50 oseb. Le v nekaj dneh letošnjega leta je bila kapaciteta 70 oseb presežena, kar pa je bilo navadno še isti dan urejeno s preselitvijo nastanjenih tujcev v izpostavo centra v Prosenjakovce oz. v Vidonce. Sedaj so v sobah nastanjeni največ po štirje tujci, praviloma pa sta v sobah zaradi manjšega sprejema nastanjeni povprečno po dve osebi.

29. točka (tudi 37. točka - 1. alineja)

Slovenske oblasti naj:

- **odpravijo pomanjkljivosti glede materialnih pogojev v COT v Ljubljani in v OSPN v Postojni, poudarjenih v 28. in 29. točki poročila; potrebni so nujni ukrepi za odpravo problema prenapoljenosti v sobi za odrasle moške v sprejemnem/prehodnem prostoru v COT v Ljubljani;«**

Odgovor:

Po adaptaciji in ureditvi nastanitvenih kapacitet Izpostave Centra za tujce v Postojni bodo tujci nastanjeni po kategorijah v ločenih oddelkih za mladoletnike, otroke brez spremstva, ranljive kategorije, samske moški in družine. V sobah bodo nameščene postelje in omarice. Dnevna svetloba v sobah bo ustrezna, urejeno bo tudi ustrezno prezračevanje ter umetna razsvetljava.

Sprejemni prostori v Postojni bodo za ženske in moške ločeni, prav tako bo ločen tudi izolacijski prostor za bolnike, za katere je ob prihodu ugotovljena nalezljiva bolezen. Prostor, namenjen za sprejem moških meri 55,70 m², za sprejem žensk 28,25 m² in izolacijski prostor za morebitne bolnike 15,25 m². Tudi v teh prostorih bo poskrbljeno za ustrezno dnevno svetlobo, umetno razsvetljavo in prezračevanje.

30. točka (tudi 37. točka - 2. alineja)

Slovenske oblasti naj:

- **zagotovijo, da bo količina zagotovljene hrane v obeh centrih zadostna in da bodo upoštewane prehrabene potrebe varovancev;«**

Odgovor:

Hrana za varovance Centra za tujce je v vseh objektih zagotovljena skladno z normativi, ki jih pripravlja živilski tehnolog in so usklajeni z normativi, ki jih za prehrano tujcev uporabljata tudi Sektor za azil in Urad za priseljevanje in begunce.

Zdravniki centra predpišejo v primeru bolezni tudi posebne diete, ki se jih pri prehrani določenega tujca tudi dejansko upošteva.

31. točka, I. odstavek

Glede režima je treba reči, da so se lahko podnevi varovanci v obeh centrih svobodno gibali po nastanitvenem centru. Žal pa je bila možnost razgibavanja na

prostem (2 uri na dan) možna le v postojnskem centru. V COT Ljubljana ni možnosti za redno razgibavanje na prostem, razen za mladoletnike, ki so jih člani NVO dvakrat tedensko odpeljali na otroško igrišče. Tako je večina odraslih varovancev preživela ves svoj čas v prostorih centra (razen izjem –približno tretjina varovancev, ki so imeli dovoljenje, da so lahko podnevi zapustili center). Ob koncu obiska je delegacija zaprosila slovenske oblasti, da bi nujno poskrbeli za to, da bi zagotovili vsaj eno uro na dan razgibavanja na prostem vsem varovancem v COT Ljubljana. CPT z zadovoljstvom ugotavlja, da so ga slovenske oblasti s pismom z dne 10.12. 2001 obvestile, da so sedaj poskrbele tudi za to rešitev.

Dodatna pojasnitev ugotovitve CPT

V objektu Centra za tujce v Ljubljani je za gibanje tujcev redno poskrbljeno z dnevno rekreacijo, ki poteka v popoldanskem času vsaj eno uro. Po preselitvi centra v Izpostavo v Postojni bo rekreaciji namenjen atrij, kjer bo urejeno igrišče za izvajanje raznih športnih aktivnosti, koristili pa ga bodo vsi tujci ves čas poteka dnevnih aktivnosti. Tujci, ki jim bo odrejeno bivanje pod strožjim policijskim nadzorom, se bodo lahko razgibavali najmanj dve uri na dan.

32. točka (tudi 37. točka - 3. alineja)

Slovenske oblasti naj:

- **poskušajo še naprej izboljšati stike varovancev z zunanjim svetom, še posebej v OSPN v Postojni;«**

Odgovor:

Vodstvo Centra za tujce si tudi na podlagi priporočil delegacije CPT prizadeva izboljšati stike nastanjenih tujcev z zunanjim svetom.

Poleg dovoljenih obiskov vsak delovni dan med 14.30 in 16.00 uro, lahko tujci center tudi zapustijo z dovolilnico, ki jo izda inšpektor za tujce. V okviru projekta "Market", ki deluje pod okriljem Jezuitske službe za begunce (JRS), imajo tujci preko zaposlenih in prostovoljcev možnost nakupa revij, časopisov in knjig ter drugih potrebščin, v t.i. klubski sobi imajo možnost gledanja televizije, organizirane pa so tudi različne kulturne prireditve.

Društvo za razvoj družinskega življenja je organiziralo koncert z naslovom "Koncert življenja za otroke in ranljive skupine", na katerem so otroci organizatorjev koncerta in otroci zaposlenih v centru zaigrali, zaplesali in obdarili otroke in starejše nastanjene v centru. Ob slovenskem kulturnem prazniku je bil v Postojni organiziran koncert za tujce in predstavnike lokalnih oblasti. Dne 20.6.2002 je bil organizirana prireditev z naslovom "Dan odprtih vrat", ki je bil namenjen spoznavanju nacionalnih značilnosti tujcev iz različnih držav, večji strpnosti krajanov lokalne skupnosti do oseb nastanjenih v Centru za tujce, predstavljeno pa je bilo tudi delo centra in nevladnih

organizacij, ki pri tem sodelujejo. Pri pripravi dneva odprtih vrat so aktivno sodelovali tudi tujci, nastanjeni v centru, saj so pripravili svoje izdelke in jih predstavili, možno pa je bilo tudi okusiti značilne jedi nekaterih držav. Tujci iz centra so s svojimi izdelki sodelovali tudi na razstavi v Ljubljanski mestni hiši ob Mednarodnem dnevu žena.

33. točka (tudi 37. točka - 4. alineja)

Slovenske oblasti naj:

- **sprejmejo dodatne ukrepe, s katerimi bodo zagotovili, da bodo varovanci pravilno informirani o naravi in statusu postopkov v njihovih primerih;«**

Odgovor:

Kljub že izvedenim številnim aktivnostim, ki jih je delegacija CPT navedla v poročilu, bo vodstvo Centra za tujce izvajalo dodatne napore, da bodo nastanjeni tujci pravilno obveščeni o naravi in stanju postopkov v njihovih primerih.

Kot je bilo že omenjeno, se je število nastanjenih tujcev v letu 2002 precej zmanjšalo. Kljub temu se je povečalo število zaposlenih inšpektorjev za tujce. Na ta način bo omogočena kvalitetnejša individualna obravnava tujcev (vsak inšpektor prevzame urejanje statusa določenega tujca oz. skupine), v katerem se tujca lahko natančneje seznanj z njegovim položajem, potekom postopka in posreduje druge potrebne informacije.

34. točka (tudi 37. točka - 5. alineja)

Slovenske oblasti naj:

- **povečajo število ur prisotnosti splošnih zdravnikov in raven medicinskega osebja v OSPN v Postojni. Upoštevati je treba tudi zagotavljanje prisotnosti klinično usposobljenega osebja tudi ponoči (po možnosti medicinske sestre);«**

Odgovor:

Po ukinitvi prostorov centra za tujce v Ljubljani in adaptaciji ter namestitvi tujcev v Izpostavi centra za tujce v Postojni, predvidoma po 01.09.2002 so za delo na tej lokaciji predvideni trije zdravniki, tako da se bo čas prisotnosti zdravnika precej povečal. S tem bo tudi omogočeno, da bo medicinsko osebje delovalo le na eni lokaciji in ne več dveh. Trenutno so zasedena 3 od 5 sistemiziranih delovnih mest zdravstvenih tehnikov, v kratkem pa je pričakovati, da bosta zapolnjeni tudi drugi dve delovni mesti. V nočnem času v centru tudi kasneje ne bo mogoče zagotavljati prisotnosti medicinskega osebja, zato bo v nujnih zdravstvenih primerih tujec odpeljan v ustrezno zdravstveno ustanovo oziroma se bodo vključevali zdravniki javne zdravstvene mreže.

35. točka (tudi 37. točka, 6. alineja)

Slovenske oblasti naj:

- **zagotovijo ustrezno psihološko/psihiatrično pomoč v obeh centrih. Psihiater in/ali psiholog bi morala redno obiskovati OSPN v Postojni;«**

Odgovor:

Po obisku delegacije CPT oziroma v mesecu aprilu 2002 je bila ustanovljena posebna skupina za pogovore v okviru zagotavljanja ustrezne psihološke pomoči osebam, nastanjenim v centru, še posebej v Oddelku za strožji policijski nadzor.

Skupina za pomoč prebežnikom, ki deluje pod okriljem Jezuitske službe za begunce (JRS) se je prioritetno vključevala v pogovore s tujci, ki so nastanjeni v Oddelku za strožji policijski nadzor. Gre za skupino odraslih prostovoljcev z različnimi poklici (študenti medicine, psihoterapevti in socialni delavci), ki bodo na voljo za osebne in skupne pogovore z nastanjenimi tujci. Skupino sestavlja osem prostovoljcev, enkrat tedensko pa bosta v center prihajala po dva prostovoljca, ki bosta na voljo za omenjene pogovore. Zaradi obnovitvenih del centra v Postojni bo skupina s svojim delom nadaljevala predvidoma v oktobru (glej prilogo - poročilo o načrtih in delovanju skupine za pogovore s prebežniki pri JRS, junij 2002) .

36. točka (tudi 37. točka - 6. alineja)

Slovenske oblasti naj:

- **zapolnijo vsa prazna delovna mesta v obeh centrih in sprejmejo ukrepe za razvijanje usposabljanja osebja v luči pripomb navedenih v 36.točki tega poročila.«**

Odgovor:

Predlagana sistemizacija delovnih mest v Centru za tujce z izpostavama je pričela veljati s 01.09.2001, postopno se zapolnjuje z ustreznimi kadri na prostih delovnih mestih. Zaradi splošnega pomanjkanja policistov je še vedno največ prostih delovnih mest v policijskih oddelkih obeh izpostav, zato manjkajoče policiste še vedno nadomeščamo z začasno napotenimi policisti, za vse pa je poskrbljeno redno usposabljanje in izpopolnjevanje za opravljanje dela v Centru za tujce.

Prav tako je po letnem planu izobraževanja poskrbljeno za izpopolnjevanje in usposabljanje tudi drugih delavcev centra (čistilke, sobarice, vzdrževalci, živilski delavci, socialna služba, inšpektorji in medicinsko osebje), kar smo navedli že v 14 točki. Nekaj delavcev se udeležuje tudi tečajev tujih jezikov. Predvidoma naj bi bila prosta delovna mesta zapolnjena do sredine leta 2003.

4. Zaščita pred slabim ravnanjem z osebami, ki jim je bila vzeta prostost

39. točka

Dodatne informacije glede tega, ali nadrejeni policist ali javni tožilec potrdita kakršnokoli zamudo pri obveščanju o pridržanju;«

Odgovor:

Zakon o policiji in Pravilnik o policijskih pooblastilih, kot pravna predpisa določata, da se čas pridržanja šteje od trenutka, ko je bila oseba prijeta (68. člen pravilnika). Če je s prijeto osebo odvzeta prostost kot osumljencu kaznivega dejanja ali zaradi izvršitve nadaljnega pridržanja mora policist **takoj** poučiti osebo o njenih pravicah in sicer pravici do molka, zagovornika in obveščanja njenih bližnjih (48. člen). Ta pravica se osebi zagotavlja več čas odvzema prostosti. Zahtevo pridržane osebe o realizaciji katere od zgoraj navedenih pravic pa policist opravi, ko to omogočajo razmere in sicer najpogosteje v policijski enoti, saj ima šele od tam pridržani možnost po telefonu poklicati zagovornika ali sorodnike.

Glede na navedeno je razumljivo, da je čas obvestila zagovornika in bližnjih odvisen od okoliščin in ni vedno enak času, ko je bila oseba prijeta. Te osebe policija obvešča takoj, ko kršitelja pripelje v uradne policijske prostore, saj je od tam možna telefonska komunikacija pridržanega z zagovornikom in njegovimi bližnjimi. Glede na policijske podatke so te osebe praviloma obveščene v roku od 30 minut do 90 minut.

Pravni predpisi v Sloveniji ne dopuščajo opuščanja ali odloga obveščanja najbližjih o pridržanju. Zato tudi ni predpisanega pravila, da bi moral nadrejeni policist (policijski vodja) oziroma državni tožilec odobriti oziroma potrditi morebitno zamudo pri obveščanju o pridržanju.

40. točka

Komentarji o sprejetih trditvah v nekaj osamljenih primerih o tem, da so imele osebe, ki jih je pridržala policija, možnost prvega stika z odvetnikom šele tedaj, ko so prišle pred preiskovalnega sodnika;

Odgovor:

Skladno z ustavno intenco, določa 3. odstavek 157. člena Zakona o kazenskem postopku, da mora biti oseba, ki ji je vzeta prostost poučena po določbi 4. člena, ki določa, da mora biti oseba, ki ji je vzeta prostost, v materinem jeziku ali jeziku, ki ga razume, takoj obveščena o razlogih za odvzem prostosti. Takoj mora biti poučena, da ni dolžna ničesar izjaviti, da ima pravico do takojšnje pravne pomoči zagovornika, ki si ga svobodno izbere, in o tem, da je pristojni organ na njeno zahtevo dolžan o odvzemu prostosti obvestiti njene najbližje. Podobno določbo vsebuje tudi 44. člen Zakona o policiji.

Pravica do zaupnega pogovora pridržane osebe z odvetnikom je določena v 65. členu Pravilnika o policijskih pooblastilih in v 4. točki poglavja 1.2.3 Usmeritev za izvajanje policijskih pridržanj, št. 0211-1-221/318-00 z dne 30.11.2000. V tej točki je navedeno, da ima pridržani pravico, da prosto, brez poslušanja drugih oseb, komunicira z zagovornikom. Dolžnost policije pa je, da iz varnostnih razlogov takšen pogovor lahko vizualno nadzira.

Po naši oceni se te določbo dosledno upoštevajo, kar potrjujejo tudi ugotovitve CPT.

Iz navedb CPT o zaznanih osamljenih pritožbah oseb, da so imele možnost za prvo srečanje z odvetnikom šele, ko so bile pripeljane pred preiskovalnega sodnika, pa ni razvidno za kakšne primere gre, tako da se ne moremo opredeliti do omenjenih primerov.

V pojasnilo pa lahko navedemo, da 157. člen Zakona o kazenskem postopku, ki določa policijsko pridržanje, v 1. odstavku določa privedbo osebe k preiskovalnemu sodniku brez odlašanja. 203. člen ZKP, ki se nanaša na odrejanje pripora in zaslišanja pred preiskovalnim sodnikom, pa določa obvezno navzočnost odvetnika, kar zagotovi preiskovalni sodnik. Tako je mogoče, da je oseba odvetnika dejansko dobila šele pri preiskovalnem sodniku, ki ga mora zagotoviti, če je bila privedba opravljena brez odlašanja. Mogoče pa je tudi, da oseba pri policiji sploh ni zahtevala odvetnika, vendar je bil zaradi obvezne navzočnosti zagotovljen pri preiskovalnem sodniku.

Prav tako smo ugotovili, da v času od 1.1.2001 do 30.6.2002 ni bila podana nobena pritožba, ki bi se nanašala na omejitev pravice do zaupnega stika z odvetnikom.

41. točka

Sprejeti je treba uradne določbe, s katerim bo osebam zagotovljen dostop do zdravnika. Te določbe bi morale določati tudi:

- **vsi zdravniški pregledi se morajo opraviti izven slišnega polja in izven vidnega polja policista – razen če zdravnik ne zahteva drugače;**
- **rezultati vsake preiskave morajo biti uradno zabeleženi, prav tako mora zdravnik tudi uradno zapisati vse pomembne izjave pridržane osebe in zdravnikove ugotovitve, ter jih dati na voljo pridržani osebi in njenemu odvetniku.**

Odgovor:

V policiji so pripravili nov obrazec za pridržanje, v katerem smo navedli, da ima pridržana oseba pravico, da si zdravnika sama izbere, z izjemo, če je potrebna nujna medicinska pomoč. Poleg tega smo s to problematiko seznanili z dopisom tudi pristojno ministrstvo za zdravje (dopis UUP GPU, šifra 0021-4-0/511648-01 z dne 04.07.2001), saj je organizacija zdravstvene službe, obračun stroškov za opravljeno delo zdravnika in druge obveznosti glede nudenja zdravstvenih uslug v njihovi pristojnosti.

Glede pravne ureditve pravice dostopa do zdravnika je policija sledila priporočilom CPT in v letu 2000 sprejetem Pravilniku o policijskih pooblastilih (objavljen v Ur. listu RS, št. 51 z dne 09.06.2000) vnesla določbo 74. člena, ki določa:

"Bolna ali poškodovana oseba, za katero je očitno, da potrebuje zdravniško pomoč, ali oseba, ki kaže znake hujše zastrupitve z alkoholom ali kakšnim drugim sredstvom, se ne sme pridržati v prostorih za pridržanje. Taki osebi mora policist, ki izvaja pridržanje, takoj priskrbeti prevoz v zdravstveno ustanovo, da se ji zagotovi zdravniška pomoč.

Kadar pridržana oseba sama zahteva zdravniško pomoč, ji policist omogoči ustrezno zdravniško pomoč v prostorih za pridržanje ali zagotovi prevoz v najbližjo zdravstveno ustanovo. Policist mora ukreniti vse potrebno, da pridržani osebi med prevozom v zdravstveno ustanovo ali v zdravstveni ustanovi prepreči pobeg."

Navedena določba od policista zahteva zagotovitev zdravniške pomoči, dejansko pa ne sledi priporočilu, ki ga je CPT opredelil v zadnjem poročilu (da morajo biti vsi zdravniški pregledi opravljeni izven dosega slišnosti in izven vidnega polja policistov, razen če zdravnik ne zahteva drugače in da mora zdravnik rezultate vsakega pregleda, kakor tudi kakršnokoli ustrezno izjavo pridržane osebe zdravniku oziroma zdravnikove ugotovitve uradno zapisati in jih dati na voljo pridržani osebi in njenemu odvetniku). Navedena priporočila bomo proučili skupaj z ministrstvom za zdravje in jih na ustrezen način zakonsko opredelili.

42. točka, II. odstavek

Potrditev podatka, da so bile sedaj vpeljani tudi obrazci o pridržanju, na katerih je izrecno navedena pravica pridržane osebe do zdravnika.

Odgovor:

Navedbe CPT v tej točki so korektne, policija novi obrazec, ki vsebuje tudi rubriko o pravici dostopa do zdravnika, dejansko uporablja od 01.10.2001.

44. točka, II. odstavek

Pripraviti je treba kodeks izvajanja policijskih zaslišanj.

Odgovor:

Glede priporočila CPT za pripravo »kodeksa« za izvajanja zaslišanj je potrebno ponovno poudariti, da zbiranje obvestil po sedanji slovenski kazensko pravni ureditvi nima procesne vrednosti na sodišču, kadar pa se zbirajo obvestila od pridržanih osumljencev pa so v skladu s 3. odstavkom 157. člena ZKP opozorjeni na pravice iz 4. člena ZKP (glej točko 40).

Ob pričakovanih spremembah ZKP, ki naj bi določile tudi procesno veljavo »policijskega zaslišanja« ter ustreznih določil o zagotovljenih pravicah take osebe in načinu zaslišanja, pa bo zaradi spremembe nedvomno potrebno pripraviti dodatna gradiva za usposabljanja policistov. Do novembra 2002 bo ustanovljena delovna skupina, ki bo pripravila ustrezne usmeritve.

Ministrstvo za notranje zadeve je v usmeritvah in priporočilih policiji po opravljenem izrednem nadzoru v letu 2001 izdalo enako usmeritev in sicer, da mora policija izdelati ustrezen priročnik (kodeks) izvajanja policijskih zbiranj obvestil v tako imenovanih kustodialnih postopkih, kjer se upoštevajo priporočila Odbora proti mučenju in nečloveškemu ravnanju, ki jih je zapisal v svojem poročilu v letu 1995.

45. točka

Storiti je treba vse potrebno, da bi zagotovili, da bodo ustrezno vodeni sezname o pridržanih na vseh policijskih postajah (še posebej v Ljubljani – Vič in v Murski Soboti).

Odgovor:

Predstavniki MNZ in Policije so na podlagi ugotovitev iz nadzorov v policijskih enotah od policistov zahtevali ažurno vodenje knjige pridržanih. V nadzorih, ki jih je policija opravila v letu 2002 je bilo ugotovljeno, da se tudi ta evidenca vodi v skladu z usmeritvami. Tudi v bodoče bo storjeno vse potrebno za odpravo pomanjkljivosti pri evidentiranju podatkov o pridržanju oseb.

Poleg knjige pridržanih oseb ima policija o pridržanih osebah že nekaj let računalniško vodeno evidenco, za vsako pridržano osebo pa se izpolnjuje tudi uradni zaznamek o prijettu - pridržanju. Nadzor nad tem, koliko časa je bila oseba pridržana na posamezni policijski enoti, je tako mogoč na več načinov. Najbolj enostaven način je, da se primerjajo podatki iz knjige pridržanih oseb z uradnim zaznamkom o prijettu - pridržanju. Generalna policijska uprava ob nadzorih, policijske enote redno opozarja na pravilno vodenje knjige pridržanih in ostalih evidenc o pridržanju oseb.

B. Zaporniške ustanove

1. Uvodne pripombe

50. točka

CPT priporoča, da naj si slovenske oblasti prizadevajo za aplikacijo širokega spektra ukrepov za premagovanje prenapolnjenosti zaporov, vključujoč politiko, ki omejuje ali uravnava število oseb, poslanih v zapor. V tem kontekstu, naj slovenske oblasti upoštevajo Priporočilo št. R (99) 22 Odbora ministrov Sveta Evrope, ki zadeva prenapolnjenost zaporov in naraščanje zaporske populacije.

Odgovor:

Vlada Republike Slovenije si bo še naprej prizadevala za sprejem najrazličnejših ukrepov za premagovanje prenapolnjenosti zaporov v skladu s Priporočilom št. R (99) 22 Odbora ministrov Sveta Evrope, ki zadeva prenapolnjenost zaporov in naraščanje zaporske populacije.

Prizadevanja bodo ob stalnemu spremljanju zakonodaje in prakse usmerjena predvsem v:

- iskanje novih alternativ odvzemu svobode in večjo uporabo že uzakonjenih možnosti
- izboljšanje in povečanje prostorskih zmogljivosti v okviru obstoječih zaporov.

Nekateri ukrepi v smeri uveljavitve alternativnih kazenskih sankcij so v Sloveniji že narejeni. V 107. členu Kazenskega zakonika je določena možnost, da sodišče kazen zavora do treh mesecev nadomesti z delom v korist humanitarnih organizacij ali lokalne skupnosti, katere izvršitev je določil novi zakon o izvrševanju kazenskih sankcij v 13.členu in se v praksi že izvaja. Proučila se bo tudi možnost alternativnega prestajanja kazni za obsojence, ki so odvisni od prepovedanih drog.

Z novim zakonom o prekrških, ki je v obravnavi v Državnem zboru RS je predlagano, da v postopku o prekršku storilcem ni več mogoče izrekat kazen zavora, temveč le globo in druge sankcije. Predlagano je tudi, da se storilca prekrška, ki v celoti ali delno ne plača globe v določenem roku, prisili k plačilu tako, da se določi uklonilni zapor, ki traja dokler storilec ne plača globe, vendar najdlje trideset dni. Storilec prekrška, ki glede na svoje premoženjske razmere ne morejo plačati globe, lahko na njihov predlog oziroma z njihovim soglasjem pristojno sodišče do začetka izvrševanja uklonilnega zavora, nadomesti plačilo globe s tem, da storilci opravijo določene naloge v splošno korist ali v korist lokalne skupnosti. Po uveljavitvi navedenih predpisov je v zaporih mogoče utemeljeno pričakovati bistveno zmanjšanje števila oseb, kaznovanih v postopku o prekršku (v letu 2001 jih je bilo v zapor sprejetih 3.318), zlasti na račun omogočanja opravljanja določenih nalog v splošno korist, ali v korist lokalne skupnosti.

V Sloveniji se zmanjšuje število obsojencev, ki kazen zavora v celoti prestanejo, kar je posledica povečanja števila pogojno in predčasno odpuščenih obsojencev. V letu 2001 je kazen zavora v celoti prestalo 15,4 % obsojencev, v letu 2000 pa 18,5 %.

Ob gradnji novega, nadomestnega zavora v Kopru, je v pripravi tudi program prostorskega razvoja celotnega zaporskega sistema, saj so potrebne prostorske izboljšave na večini lokacij. Program naj bi bil sprejet še pred naslednjim proračunskim obdobjem.

51. točka

CPT želi informacijo o tem, ali so v okviru obstoječih tretmajskega programih dane možnosti za obravnavo prestopniškega vedenja zapornikov

Odgovor:

Obravnava prestopniškega vedenja obsojencev je sestavni del tretmaja, ki poteka po individualnih, skupinskih in skupnostnih programih, katerih cilj je, pripravljanje zaprtih oseb za življenje po odpustu in njihova reintegracija v družbo. Temelji na socioterapevtskem modelu, ki postavlja v ospredje odnos z zaprto osebo, na podlagi katerega se jo s pomočjo znanj s področja skupinske dinamike in z elementi realitetne terapije, transakcijske analize, družinske terapije,... usmerja do uvida v lastno vedenje, v prevzemanje odgovornosti zanj in do motiva za spreminjanje vedenja. Zelo pomembno vlogo pri tovrstni obravnavi imajo male terapevtske skupine do največ 15 članov, ki so heterogene in se redno tedensko sestajajo pod vodstvom pedagogov.

Uprava za izvrševanje kazenskih sankcij se bo še naprej prizadevala v smeri razvijanja programov učenja socialnih veščin zaprtih oseb in v smeri ponujanja programov različnih aktivnosti vključujoč delo, izobraževanje in poklicno usposabljanje.

2. Mučenje in druge oblike slabega ravnanja

53. točka

CPT priporoča, da morajo biti slovenske oblasti tako na centralni kot lokalni ravni še naprej pozorne in redno opozarjati zaporniško osebje, da slabo ravnanje z zaporniki ni sprejemljivo in da se bo, če bo odkrito, strogo obravnavalo. CPT želi informacijo o rezultatih preiskave, ki je omenjena v točki 52.

Odgovor:

Sporočilo, da je slabo ravnanje z zaporniki nesprejemljivo, je posredno že vključeno v predpise, ki urejajo področje izvrševanje kazni zaporov. Ta zahteva pa je še posebej poudarjena v internem navodilu za izvajanje pooblastil paznikov in v internem navodilu o predmetniku in strokovnih izhodiščih za usposabljanje paznikov, ki sta bili sprejeti v letu 2002. Poskrbljeno je tudi za to, da bodo vodstva zaporov na to zahtevo, v določenih časovnih presledkih redno opozarjala paznike.

Dodatna preiskava primera v zavodu Maribor ni potrdila informacije o neustreznem ravnanju paznika, češ da je pripornika med spremljanjem žalil. Pristojno državno tožilstvo je kazensko ovadbo, ki jo je podal pripornikov oče zaradi pomanjkanja dokazov zavrglo. Iz istih razlogov je bil ustavljen tudi disciplinski postopek, ki je bil uveden zoper paznika.

54. točka

CPT priporoča, da se paznike na Dobu opozori, da se lahko sila uporabi le kot zadnje sredstvo za nadzor nasilnih in/ali upornih zapornikov, in da se ne sme uporabljati večje fizične sile, kot je nujno potrebno.

Odgovor:

Uporaba prisilnih sredstev je zelo natančno določena v veljavnih predpisih, kjer je med drugim vključeno tudi to opozorilo. Uprava Republike Slovenije za izvrševanje kazenskih sankcij (v nadaljevanju uprava) bo naročila vodstvu zavoda Dob, da paznike opozori na navedene omejitve pri uporabi fizične sile kot skrajnega sredstva za doseg cilja. Opozorilo bo redno posredovano tudi osebju v drugih zaporih, obenem pa se bo izvajal zelo natančen nadzor vseh primerov uporabe fizične sile.

55. točka

CPT vzpodbuja slovenske oblasti naj sprejemajo ukrepe za obravnavo problemov nasilja in izsiljevanja med zaporniki, kar naj vključijo tudi v ustrezne začetne in nadaljevalne programe usposabljanja osebja na vseh nivojih.

Odgovor:

V vseh primerih nasilja med zaprtimi osebami vodstva zavodov takoj in odločno ukrepajo v skladu s predpisi, ki določajo več možnosti (osamitev nevarnih obsojencev, namestitev v posebej varovan oddelek ali v prostore s povečanim nadzorom, premestitev v drugo celico, oddelek ali zavod, disciplinski postopek, itd.). Uprava bo vsekakor pozorno spremljala to problematiko in sprejemala potrebne ukrepe za omejevanje nasilja. Pobuda CPT za organizacijo usposabljanja osebja zavodov za preprečevanje in obvladovanje nasilja med obsojenci je zato v celoti upoštevana.

3. Splošne razmere v zaporih

a. Ponovni obiski

i. Zapor Dob

56. točka

CPT priporoča, da je potrebno v zavodu Dob sprejeti ukrepe za zmanjšanje zasedenosti 60m² velikih sob, ob upoštevanju minimalnih standardov (točka 49) CPT želi poudariti, da so manjše nastanitvene enote za obsojence bolj primerne kot velike enote, take kot so 60m² velike sobe na Dobu.

CPT tudi priporoča, da je potrebno sprejeti ukrepe v smislu boljše pregraditve sanitarnih prostorov v samskih sobah v III. oddelku.

Odgovor:

S priporočilom, da so manjše nastanitvene enote za obsojence bolj primerne kot velike, se vlada RS v celoti strinja in je to tudi vključeno v zakon o izvrševanju kazenskih sankcij. Osnovna usmeritev je, da se v zaporih postopoma zagotovi pogoje, da bodo obsojenci bivali v samskih sobah in le izjemoma v skupnih sobah. S tem namenom se že pripravlja projektna naloga celovite prenove zavoda Dob, ki naj bi jo postopoma realizirali v naslednjih letih glede na finančne možnosti. V okviru napovedane obnove se bodo izboljšali tudi bivalni pogoji (umivalnice, WC) v III. oddelku ter uredila zaščita pred slabim vremenom na zunanjem sprehajališču (točka 58).

57. točka

CPT bi rad prejel bolj natančno informacijo o projektu izobraževanja obsojencev na Dobu, vključno s številom obsojencev, za katere se razvija program.

CPT tudi vzpodbuja slovenske oblasti, da nadaljujejo z razvijanjem programov aktivnosti za vse obsojence na Dobu (še posebej kar zadeva delo in izobraževanje)

Odgovor:

Zavod Dob je v novembru 2001 začel izvajati program za pridobitev pete stopnje izobrazbe za poklic gostinski tehnik. V ta program so se lahko vključili obsojenci z ustrežno predizobrazbo (gostinsko, živilsko poklicno šolo), obsojenci s končano drugo štiriletno šolo in tisti, ki opravljajo prekvalifikacijo.

V program pete stopnje je bilo v začetku vpisanih 20 obsojencev, 16 jih nadaljuje izobraževanje, pred tem so v zavodu končali četrto stopnjo te strokovne izobrazbe, 4 obsojenci pa opravljajo prekvalifikacijo. Izvajalec izobraževanja je zunanja institucija.

Zavod si tudi aktivno prizadeva, da bi za obsojence pridobil čimveč zaposlitvenih možnosti, tako v okviru obstoječe proizvodnje, kot z razvijanjem novih programov. V polodprtem in v odprtem oddelku zavoda so se v okviru kmetijske proizvodnje (v rastlinjaku) odprla štiri nova delovna mesta. S prenovo obstoječih objektov pa se predvideva tudi montažna proizvodnja, kjer bi lahko zaposlili od 10 do 12 obsojencev. Proučuje se tudi možnost novih delovnih mest v okviru zavodske kuhinje, ki bi prioriteto pokrivala zaposlitve obsojencev za čas opravljanja delovne prakse, ki izhaja iz programa izobraževanja.

Uprava za izvrševanje kazenskih sankcij je v letu 2002, v sodelovanju z zunanjima izobraževalnima institucijama, začela v zavodu Dob z uvajanjem mednarodnega pilotskega projekta Leonardo da Vinci – »Izhod – poklicno usposabljanje in socialna reintegracija obsojencev v postpenalni obravnavi«, ki je financiran s strani EU, obsega šest faz in naj bi trajal dve leti. V projektu sodelujejo države Nizozemska, Anglija, Nemčija, Estonija in Slovenija. Osnovni namen projekta je oblikovanje in izpeljava

eksperimentalnega modela poklicnega usposabljanja z vzporedno psihosocialno motivacijsko podporo vključenih obsojencev ter aktivnim sodelovanjem strokovnih delavcev zapora, kakor tudi vseh potrebnih zunanjih institucij. S tem bi vzpostavili učinkovito mrežo različnih strokovnih institucij, ki bo v prihodnosti že med prestajanjem kazni in v tesnem sodelovanju s strokovno službo zavoda pripomogla k hitrejši socialni in delovni reintegraciji obsojenca po prestani kazni.

Izvedena je bila prva faza projekta, ki se nanaša na ugotavljanje odnosa obsojencev in delavcev do izobraževanja in sicer kot posnetek stanja v vseh slovenskih zavodih za prestajanje kazni zapora. Ostale faze projekta pa se bodo izvajale v zavodu Dob.

58. točka

CPT ima ponovno pripombo, dano že po obisku leta 1995, da naj bi bili zunanji vadbena objekti zavoda Dob zaščiteni pred slabim vremenom.

Odgovor in pojasnilo je že zajeto v točki 56 in 66.

ii. Zapori Ljubljana

59. točka

CPT ponovno priporoča, da je potrebno v zavodu Ljubljana sprejeti ukrepe, da se število zapornikov v celicah z 18m² zmanjša na 4 in da je v celici z 8m² le en zapornik.

Odgovor:

V zavodu Ljubljana je problem prezasedenosti v oddelku pripora bolj ali manj stalnica, saj je število zaprtih oseb večje od prostorskih zmogljivosti, zato v celicah trenutno ni mogoče zmanjšati števila pripornikov v smislu priporočila. Glede na gibanje števila pripornikov v zadnjih letih, bo nujno pridobiti dodatne prostorske zmogljivosti. Pripravljena je projektna naloga prenove zavoda in s tem tudi izgradnje dodatnih prostorskih zmogljivosti v okviru obstoječe lokacije, vendar za ta poseg zaenkrat še ni soglasja mestnih oblasti. Preverja se tudi možnost preselitve zavoda na drugo, ustrežnejšo lokacijo.

60. točka

CPT priporoča, da slovenske oblasti sprejmejo ukrepe za razvijanje programov aktivnosti za zapornike v Ljubljani. Ti programi morajo biti usmerjeni k temu, da zagotovijo, da vsi zaporniki, vključno s priporniki, preživijo razumen del časa (8 ur ali več na dan) izven celic in da so vključeni v koristne aktivnosti različnih vsebin (delo, izobraževanje, šport, rekreacija).

Komentar k točki 58, ki zadeva bivanje zunaj na Dobu, velja tudi za Ljubljano.

Odgovor:

Zavod Ljubljana se bo v okviru danih možnosti prizadeval izboljševati že obstoječe programe aktivnosti, iskati nove zaposlitvene možnosti in razširjati možnosti gibanja in drugih aktivnosti za vse zaprte osebe. Ob tem si bo uprava prizadevala za pridobitev soglasja za adaptacijo zavoda oz. za izgradnjo novega zavoda na nadomestni lokaciji, saj bo le tako možno dolgoročno rešiti perečo prostorsko problematiko. Pojasnilo na enak komentar glede zunanjih vadbenih objektov kot izhaja iz točke 58., je dano v odgovoru na točko 66.

b. Zapor Maribor

63. točka**CPT priporoča:**

- **naj bo zmanjšanje števila oseb v 9m² velikih celicah v mariborskem zaporu prednostna naloga. Celica take velikosti naj bi se v idealnih razmerah uporabljala za namestitev samo enega zapornika, vsekakor pa največ za dva;**
- **naj se izboljša pregraditev sanitarij v 9m² velikih celicah;**
- **naj bodo vse celice opremljene s pozivnim sistemom.**

Odgovor:

Reševanje pereče prostorske problematike v oddelku pripora v Mariboru je ena od prednostnih nalog, saj imajo tu priporniki najslabše bivalne pogoje v državi. Izdelan je že projekt preureditve zavoda, ki predvideva povečanje prostorskih zmogljivosti priporniškega oddelka, ureditev sanitarij in njihovo ločitev od bivalnega prostora, namestitev pozivnega sistema, namestitev ustrezne opreme, itd., kar bo vse pripomoglo k izboljšanju bivalnih razmer pripornikov. Realizacija tega projekta bo potekala postopoma v naslednjih letih glede na finančne možnosti.

64. točka

CPT bi želel mnenje slovenskih oblasti v zvezi s kakovostjo in količino hrane za zaprnike ter slabimi prostorskimi pogoji v zaporniški jedilnici v mariborskem zaporu.

Odgovor:

Prehrana za zaprte osebe se pripravlja po enotnih normativih, ki veljajo za vse zapore. Normative je izdelal zunanji izvajalec pred dvema letoma po naročilu uprave za izvrševanje kazenskih sankcij, pri tem pa je sodeloval tudi zunanji zdravnik. Pri izdelavi normativov so bila upoštevana najnovejša priporočila mednarodnih organizacij za prehrano in priporočila, ki veljajo za posebne kategorije oseb. V normativih je dan poseben poudarek zdravi prehrani zaprtih oseb, katerih značilnost je manj gibanja in prehranske težave, ki so povezane s tem. Normative za prehrano zaprtih oseb je potrdil nacionalni inštitut za varovanje zdravja in jih ocenil kot zelo primerne. Priprava hrane je v vseh zaporih pod rednim nadzorom sanitarne in

zdravstvene inšpekcije. Pritožb v zvezi s hrano je zelo malo in se sproti rešujejo. Največkrat te pritožbe niso utemeljene in so povezane z drugimi težavami, ki jih imajo zaprte osebe.

Uprava soglaša z ugotovitvijo CPT-ja, da je jedilnica v zavodu Maribor na neustrezni lokaciji in zaradi posebnih pogojev (zastarela kanalizacija) slabo vzdrževana. V letu 2002 bodo izvedena nekatera nujno potrebna vzdrževalna dela, predvsem obnova kanalizacije, s katerimi se bodo prostorske razmere izboljšale.

65. točka

Priporočila iz točke 60, ki se nanašajo na aktivnosti zapornikov v Ljubljani, veljajo enako tudi za mariborski zapor.

Odgovor:

Zavod Maribor se bo v okviru danih možnosti prizadeval izboljševati že obstoječe programe aktivnosti, iskati nove zaposlitvene možnosti in razširjati možnosti gibanja in drugih aktivnosti za vse zaprte osebe. Še posebej si bo prizadeval izboljšati možnosti za pripornike, predvsem s pridobitvijo primernih delovnih programov. V času obiska CPT so delali trije priporniki, sedaj pa jih dela 10, kar potrjuje prizadevanje zavoda.

66. točka

CPT priporoča, da je potrebno takoj sprejeti ukrepe in zagotoviti vsem zapornikom v zaporu Maribor vsak dan možnost bivanja na svežem zraku. Tako kot v zaporih Dob in Ljubljana je potrebno tudi v zaporu Maribor zagotoviti možnost bivanja na svežem zraku v času slabega vremena, kar pomeni, da je potrebno del dvorišča prekriti.

Odgovor:

Vemo, da je vsem zaprtim osebam v zavodu Maribor treba zagotoviti možnosti za bivanje na prostem vsak dan ter, da na račun časa, porabljenega za športne in druge telesne aktivnosti ni mogoče skrajšati časa bivanja na svežem zraku. Uprava je zavod v Mariboru na to obveznost že opozorila in se izvaja.

Obsojencem v zavodih Dob, Maribor in Ljubljana je sicer zagotovljeno bivanje na prostem tudi v času slabega vremena, je pa res, da v teh zavodih, kakor tudi v ostalih zavodih v Sloveniji ni ustreznih nadstreškov, kamor bi si lahko zaprte osebe zatekle ob slabem vremenu. Planirana je postopna ureditev nadstreškov na vseh lokacijah, vendar je zaradi omejenih finančnih sredstev trenutno dana prednost urejanju drugih pomembnejših prostorskih težav.

4. Zdravstvene službe

68. točka

CPT priporoča, da je potrebno proučiti število osebja in ure prisotnosti zdravstvenega osebja v vseh treh obiskanih zavodih. Še posebej je potrebno sprejeti ukrepe, da bi zagotovili prisotnost splošnega zdravnika najmanj 30 ur na teden v Ljubljani in Mariboru. Kar zadeva Dob in lokacijo zapora ter število obsojencev pa je potrebno zagotoviti, da je medicinska sestra vedno prisotna v ustanovi, tudi ponoči.

CPT bi želel pojasniti slovenskih oblasti glede pritožb, ki so jih dali številni zaporniki v zaporih Ljubljana in Dob v zvezi s kakovostjo zdravstvene oskrbe, ki jo izvajajo splošni zdravniki, ter v zvezi z ljubljanskim zaporom glede zamud v dostopu do specialistične oskrbe.

Odgovor:

Navedeni čas prisotnosti splošnega zdravnika v zavodih Ljubljana in Maribor v poročilu CPT ni točen. Splošni zdravnik v zavodu Ljubljana dela povprečno najmanj 5 ur na dan, trikrat tedensko, skupaj najmanj 15 ur tedensko in ne 9 ur kot je navedeno v poročilu. V zavodu Maribor sta oba zdravnika splošne prakse prisotna štirikrat tedensko, v povprečju več kot 30 ur tedensko in ne 8 ur kot je zapisano v poročilu.

Ne glede na to, pa ima zavod Ljubljana nalogo, da v najkrajšem možnem času podaljša prisotnost splošnega zdravnika na najmanj 30 ur tedensko. V zavodu Maribor bo zagotovljena prisotnost zobozdravnika predvidoma še v letošnjem letu oz. takoj, ko bo nabavljen nov zobozdravstveni stol.

Uprava bo z zavodoma Maribor in Ljubljana proučila možnost daljše prisotnosti zdravstvenega osebja, prav tako pa tudi možnost dodatnih zaposlitev medicinskih sester po pogodbi. Zavod Dob je s spremembo delovnega časa že zagotovil 12 urno dnevno prisotnost medicinske sestre. 24 urna prisotnost medicinske sestre bo zagotovljena postopoma glede na možnost zaposlovanja dodatnih izvajalcev.

Vse pritožbe v zvezi z zdravstveno oskrbo zaprtih oseb se natančno preverjajo in sproti rešujejo. Z ministrstvom za zdravje je bil sprejet dogovor za postopno uvajanje sistemov kakovosti pri zdravstvenem varstvu zaprtih oseb. V ta namen bo pripravljeno tudi posebno navodilo zdravnikom in zdravstvenemu osebju v skladu s standardi Sveta Evrope. Pritožbeni postopki so pomembni za izvajanje standardov varnosti in kakovosti zdravstva. Pri analizi pritožb so razvidne določene značilnosti te populacije. Vidi se, da je komunikacija med bolnikom in zdravnikom v nekaterih primerih neustrezna, tako s strani bolnika, kot verjetno tudi zdravnika (transfer, kontra-transfer). Bolniki imajo lahko pridružene psihosocialne motnje, motnje osebnosti in vedenja, kar lahko dodatno ovira komunikacijo z zdravstvenim osebjem in povzroča napetost ter velikokrat nerealne zahteve.

Pritožbe nad dolgimi čakalnimi dobami na zdravnika in na specialistične preglede so večinoma neupravičene. Zaprte osebe imajo pred drugimi državljanji velikokrat celo prednost ob tem, da se upoštevajo medicinski kriteriji glede nujnosti pregleda. Število specialističnih pregledov se je v zadnjem letu močno povečalo. Nujni primeri so vedno sprejeti takoj, v odsotnosti zdravnika pa oskrbljeni s strani zunanje nujne medicinske pomoči. Čakalna doba na zavodskega zdravnika ni običajna praksa, potrebna pa je pri tistih posameznikih, ki želijo biti sprejeti pri zdravniku vsakič, ko je v ambulanti. Pritožbe nad zamudami pri prevozih v zdravstvene ustanove v zavodu

Ljubljana so prav tako neupravičene, saj so zaprte osebe odpeljane na preglede takrat, ko so naročene pri zdravnikih specialistih.

Glede na občutljivost področja bo ministrstvo za zdravje poskrbelo za večji nadzor nad kvaliteto dela zdravnikov in dokončanje postopka vključitve zavodskih ambulant v javno zdravstveno mrežo.

69. točka

CPT priporoča, da slovenske oblasti okrepijo vire psihiatrično/psihološke pomoči v zaporih Dob, Ljubljana in Maribor

Odgovor:

Uprava bo proučila možnosti okrepitve psihološke pomoči v vseh treh zavodih. Trenutno sta v fazi sprejema dva nova psihologa v zavodu Dob. Z navedeno kadrovsko popolnitvijo bo obsojencem v tem zavodu možno nuditi zadovoljivo psihološko pomoč.

Na osnovi potreb zaprtih oseb za psihiatrično varstvo in na osnovi CPT priporočil, si uprava prizadeva zagotoviti ustreznost kakovost psihiatričnega varstva na vseh lokacijah. Pri dogovorih in sklepanju pogodb s posameznimi psihiatri in psihiatričnimi zavodi ima uprava težave tudi zaradi porasta potreb slovenske populacije, saj ima Slovenija izrazito neugodne kazalce duševnega zdravja in s tem večjega obsega redne dejavnosti in večjih obremenitev psihiatrov. Uprava težko najde psihiatre, ki so dodatno ali polno pripravljene delati v zaporih, vendar nadaljuje s temi prizadevanji.

Res je, da nobena od medicinskih sester nima psihiatrične izobrazbe za sestre, zato bo poskrbljeno za njihovo vključitev v izobraževanje.

70. točka

CPT priporoča, da je potrebno takoj sprejeti ukrepe, ki bodo zagotovili, da se duševno motene zapornike, ki potrebujejo hospitalni psihiatrični tretma, sprejme v ustrezne ustanove.

Odgovor:

Sprejemanje psihiatričnih bolnikov v psihiatrične bolnišnice predstavlja za vse zavode za prestajanje kazni zavora velik problem. Resne psihiatrične bolnike v bolnišnicah vedno sprejmejo in jih tudi hospitalizirajo. Pri večini pa se poleg psihiatričnih težav že v nekaj dneh pokažejo še disocialne motnje vedenja, manipulativnost, zato jih bolnišnice kar najhitreje vračajo in taki pacienti so v neprestanem kroženju med bolnišnico in zavodom.

Uprava za izvrševanje kazenskih sankcij v sodelovanju z ministrstvom za zdravje oz. s Psihiatrično bolnišnico Studenec v Ljubljani pripravlja rešitev problema z ustanovitvijo forenzičnega oddelka. Določena je že lokacija v okviru omenjene psihiatrične bolnišnice. Dogovorjeno je, da bo zdravstveni del oskrbe, vključno z

zdravniškimi osebji zagotavljala psihiatrična bolnišnica, varovanje in ostalo logistiko pa uprava za izvrševanje kazni. Na osnovi dogovora smo sedaj na stopnji urejanja dokumentacije v zvezi z prenosom objekta v pristojnost ministrstva za pravosodje. Sledi priprava projektne naloge, adaptacija pa je predvidena v naslednjih letih v skladu s finančnimi možnostmi.

V zvezi s primerom pripornika v zavodu Ljubljana, ki je imel resne anksiozne težave, je zavod podal pojasnilo CPT že ob zaključnem pogovoru. Ponovno pa povzemamo, da je bil pripornik v psihiatrični in psihološki obravnavi, na posvetu z zavodskimi psihiatri pa je zavod dobil zagotovilo, da je pripornik ustrezno diagnosticiran, da prejema ustrezno terapijo in da hospitalizacija ni potrebna.

71. točka

CPT bi želel mnenje slovenskih oblasti o pomembnem deležu zapornikov, ki jemlje psihiatrična zdravila.

Odgovor:

V zavodih je vsa psihiatrična terapija predpisana s strani zunanjih psihiatrov. Veliko oseb pride v zavode z že predpisano psihiatrično terapijo in z njo nadaljuje tudi v zavodih.

S ciljem, da se terapija ne podvaja, obstaja dogovor med splošnimi zdravniki in psihiatri, da psihiatrično terapijo v zavodih predpisujejo samo psihiatri in je splošni zdravniki ne spreminjajo. Na ta način se je poraba tovrstnih zdravil bistveno zmanjšala glede na prejšnja leta.

72. točka

CPT priporoča, da zabeležka o zdravniškem pregledu ob prihodu novih zapornikov vsebuje:

- (i) Izčrpno poročilo o izjavah, ki jih zapornik poda in so pomembne za zdravniški pregled (vključno z njegovim opisom lastnega zdravstvenega stanja in vsakršnimi navedbami o slabem ravnanju);**
- (ii) Izčrpno poročilo o objektivnih zdravstvenih ugotovitvah, ki temeljijo na natančnem pregledu (vključno z vrsto, lokacijo, velikostjo in specifičnimi značilnostmi vsake opažene poškodbe); in**
- (iii) Oceno stopnje ujemanja med vsemi danimi izjavami in objektivnimi zdravstvenimi ugotovitvami. To bo omogočilo odgovornim oblastem in še posebej tožilcem, da ustrezno ocenijo informacijo, ki je v dokumentaciji. Isti pristop je potrebno imeti tudi takrat, kadar je zapornik zdravstveno pregledan zaradi nasilnega dogodka v zaporu.**

Nadalje, rezultati pregleda kot tudi zgoraj omenjene izjave in zdravnikove ugotovitve ter zaključki, morajo biti dostopni zaporniku in njegovemu odvetniku.

Odgovor:

Priporočila se bodo v prihodnje dosledno izvajala v praksi.

73. točka

CPT predlaga, da je potrebno zagotoviti ustrezne informacije o tuberkulozi tako osebu kot tudi zapornikom, še posebej kar zadeva načine prenosa in zaščitna sredstva .

Odgovor:

Na področju preprečevanja širjenja nalezljivih bolezni se v zavodih že več let izvaja aktivna preventivna politika. V okviru programa osveščanja delavcev zavodov in zaprtih oseb o naravi posamezne nalezljive bolezni (aids, hepatitis), o načinih prenosa in možni samozaščiti, ki poteka v okviru ciklusa predavanj in svetovanja v vseh zavodih, se zadnje leto dodaja tudi informiranje o tuberkulozi.

Uprava za izvrševanje kazenskih sankcij je organizirala posvet med zavodskimi zdravstvenimi delavci, Inštitutom za varovanje zdravja in Bolnišnico Golnik, kjer je bil vzpostavljen algoritem odkrivanja in oskrbe tuberkuloznih bolnikov in zaščite okolja pred širjenjem bolezni v zavodih. Vsebina aktivne politike odkrivanja in obravnave tuberkuloze je:

- posebna pozornost je usmerjena na novospreglete osebe, posebno na tiste s kašljem, izvaja se »kultura kašlja«,
- osebo mora pregledati zdravnik, najkasneje v 48 urah (upoštevajoč vikend),
- sum na tuberkulozo potrdi specialist – pulmolog,
- pacienta s potrjeno diagnozo se izolira in tudi hospitalizira,
- pacienta je potrebno motivirati za sodelovanje v procesu zdravljenja,
- potrebno je pregledati vse osebe, ki so bile v stiku z obolelim in po navodilu pulmologa izvajati preventivno terapijo.

Dogovor s posveta je tudi, da se bodo izdelale zloženke o tuberkulozi kot edukacijsko in informativno gradivo za zaprte osebe in delavce v zavodih.

74. točka

CPT priporoča, da je potrebno sprejeti ukrepe, da se z vsemi zdravstvenimi podatki, ki se nanašajo na zapornike ravna na tak način, da se zagotovi stroga zaupnost teh podatkov.

Odgovor:

Navedeno priporočilo je že vključeno v zakon o evidencah v zdravstvu in v zakon o varovanju osebnih podatkov, zato je zagotavljena stroga zaupnost zdravstvenih podatkov zaprtih oseb.

5. Druge zadeve

a. zaporniško osebje

75. točka

CPT priporoča, da je potrebno sprejeti ukrepe, da se zapolnijo prazna sistemizirana delovna mesta v vseh treh ustanovah.

Odgovor:

Pomanjkanje kadra, še posebej med pazniki in strokovnimi delavci predstavlja resen problem, ki pa ga zaradi splošne omejitve zaposlovanja delavcev v državni upravi ne bo moč kratkoročno rešiti. Uprava za izvrševanje kazenskih sankcij skrbi v okviru dovoljenih zaposlitev za tekoče nadomestno zaposlovanje delavcev, ki odhajajo, za postopno prestrukturiranje v korist deficitnih kadrov ter za enakomernejšo zasedenost kadrov po posameznih zaporih.

76. točka

CPT poziva slovenske oblasti, da se še naprej trudijo na področju usposabljanja zaporniškega osebja, tako na stopnji uvajanja v delo kakor tudi pri že pri zaposlenem osebju.

CPT bi želel prejeti nadaljnje informacije o vsebini novega usposabljanja za paznike.

Odgovor:

Vsekakor se bodo aktivnosti za izboljšanje usposabljanja celotnega zaporniškega osebja nadaljevala.

Program usposabljanja paznikov je predpisan s pravilnikom o izvrševanju nalog paznikov. Usposabljanje se izvaja kot začetno usposabljanje novosprejetih paznikov ter stalno usposabljanje. Vsak zavod mora zagotoviti najmanj 4 ure stalnega usposabljanja na mesec, ki se šteje v redno delovno obveznost. Usposabljanje novosprejetih paznikov traja 6 mesecev in je razdeljeno v naslednje programske sklope:

- praktično spoznavanje izvrševanja kazni zapora in izvrševanja pripora in še posebej dela pazniške službe – v trajanju enega meseca,
- temeljno usposabljanje s predavanji, praktičnimi vajami in pridobivanjem telesnih sposobnosti - v trajanju štirih mesecev,
- praktično usposabljanje v zavodu - v trajanju enega meseca.

Pazniki morajo pridobljeno znanje in usposobljenost dokazati s preizkusom znanja. Predmetnik in strokovna izhodišča za usposabljanje paznikov so predpisana z internim navodilom direktorja uprave. Predmetnik vsebuje naslednje predmete:

- predpisi s področja izvrševanja kazenskih sankcij in pripora
- pooblastila paznikov in praktični postopek
- kriminalistika
- uporaba strelnega orožja in drugih prisilnih sredstev
- športna vzgoja s samoobrambo
- zakon o upravnem postopku
- varnost na delu in protipožarna varnost
- penologija
- komunikacijske veščine
- osnove strokovne obravnave zaprtih oseb
- prva pomoč in zdravstvena preventiva na delovnem mestu
- profesionalna etika

Izvajanje programa v skladu s predpisi je neposredno povezano z dovoljenjem za zaposlitev novih paznikov, ki pa zaenkrat še ni možno, zato se bo do zagotovitve potrebnih kadrovskih in finančnih pogojev izvajalo v prirejeni, časovno skrajšani obliki.

b. disciplina

77. točka

CPT bi želel informacijo o tem, ali procesne zaščitne določbe, ki veljajo za obsojence, veljajo tudi za pripornike in predvsem, ali organi, ki odločajo o sankcijah, pripornike osebno zaslišijo in ali imajo pravico do pritožbe.

Odgovor:

Postopek za izrekanje disciplinskih kazni pripornikom je normativno pravno urejen v zakonu o kazenskem postopku in pravilniku o izvrševanju pripora. Po citiranih predpisih priporniku lahko izreče disciplinsko kazen prepovedi ali omejevanja obiskov in dopisovanja za storjene disciplinske prestopke, ki so taksativno naštetih v citiranem zakonu, preiskovalni sodnik oziroma predsednik senata. Disciplinski ukrep omejitve ali prepovedi obiskov ne velja za obiske zagovornika, zdravnika, varuha človekovih pravic ter za diplomatske in konzularne predstavnike države, katere državljan je pripornik. Disciplinski postopek se začne na predlog upravnika zavoda. Zoper sklep o izrečenih disciplinskih kazni je v štiriindvajsetih urah od njegovega prejema dovoljena pritožba na senat treh sodnikov pristojnega okrožnega sodišča (zunajobravnavni senat). Sklep o izrečenih disciplinskih kazni je treba izročiti priporniku takoj, njegovo morebitno pritožbo zoper ta sklep pa mora zavod poslati senatu pristojnega sodišča. Pritožba ne zadrži izvršitve sklepa. Iz navedenega nesporno izhaja, da procesne zaščitne določbe, ki veljajo v disciplinskem postopku za obsojence, v celoti ne veljajo za pripornike, saj za pripornike v postopku za izrekanje disciplinskih kazni in prepovedi oziroma omejitve ne velja zakon o izvrševanju kazenskih sankcij, po katerem se disciplinske kazni izrekajo obsojencem. Zakon o kazenskem postopku izrecno ne določa, da mora preiskovalni sodnik oziroma predsednik senata pripornika v disciplinskem postopku osebno zaslišati, zato se v praksi to ne izvaja.

79. točka

CPT priporoča, da slovenske oblasti ponovno proučijo obstoječo zakonsko ureditev in prakso glede vloge zdravnika pri izvajanju disciplinskega ukrepa oddaje v samico v luči omenjenih pripomb.

Odgovor:

CPT napačno tolmači vlogo zdravnika, saj ta po veljavnih predpisih nima nobenega vpliva na odločanje o disciplinski odgovornosti obsojenca, vrsti in višini izrečene disciplinske kazni, saj v disciplinskem postopku do izvršitve disciplinske kazni oddaje v samico ne sodeluje. Po pravilniku o izvrševanju kazni zapora je zavodski zdravnik sicer dolžan dvakrat tedensko obiskati obsojenca, zoper katerega se izvršuje disciplinska kazen oddaje v samico, vendar z namenom, da spremlja njegovo zdravstveno stanje. Če pri tem ugotovi, da bi nadaljnje prestajanje disciplinske kazni oddaje v samico ogrozilo obsojenčevo zdravje, obvesti o tem upravnika zavoda, ki odloči, da se prestajanje disciplinske kazni ustavi. Zdravnikova vloga je v tem postopku izključno v korist obsojenca, saj nesporno varuje njegovo zdravje. Podoben namen zasleduje tudi določba hišnega reda, po kateri mora zavodski zdravnik obsojenca pregledati pred začetkom prestajanja disciplinske kazni oddaje v samico, saj se zoper obsojenca, ki iz zdravstvenih razlogov ni zmožen prestajati disciplinske kazni, disciplinska kazen oddaje v samico ne bo začela izvrševati.

80. točka

CPT priporoča, da se namesti pozivni sistem v samicah na Dobu in Mariboru.

Odgovor:

Priporočilo bo v najkrajšem možnem času tudi realizirano. Uprava načrtuje, da se s posebnimi tipkami za pozivanje osebja opremi vse še neopremljene bivalne prostore v zaprtih delih vseh zavodov in bo to tudi realizirano takoj, ko bodo zagotovljena potrebna finančna sredstva.

V poročilu CPT je napačna ugotovitev, da imajo obsojenci v času prestajanja disciplinske kazni samice pravico do enournega obiska zaprtega tipa. Pravilno je dvakrat tedensko po eno uro (73.člen zakona o izvrševanju kazenskih sankcij).

c. nemirni ali nasilni zaporniki

82. točka

CPT bi želel od slovenskih oblasti informacijo o tem, kakšna so trenutno pravila, praksa in zdravnikova vloga pri ukrepih odstranitve nemirnih ali nasilnih zapornikov v posebni prostor.

Odgovor:

Pravila pri izvajanju ukrepa odstranitve v posebni prostor so zelo natančno določena. Če je oseba, ki se jo odstrani, bolna ali pod vplivom psihoaktivnih snovi, je potrebno takoj obvestiti pristojno zdravstveno službo, ki odredi potrebne ukrepe za zavarovanje

življenja in zdravja. Če je pri odstranitvi prišlo do uporabe katerega koli prisilnega sredstva, je obvezen zdravniški pregled z namenom, da se ugotovi morebitne poškodbe oziroma se osebi nudi potrebna zdravniška pomoč. Pregled mora biti opravljen najkasneje v roku 24 ur, v praksi pa se ga poskuša izvesti v najkrajšem možnem času. Če zaprta oseba pregled izrecno odkloni, se od nje pridobi pisno izjavo oz. napiše uradni zaznamek. Upravnik in poveljnik paznikov morata osebno preveriti, ali so podani zakonski in drugi pogoji za odstranitev in morebitno uporabo prisilnih sredstev ter o vsakem takem primeru posredovati pisno poročilo direktorju uprave.

83. točka

CPT priporoča, da se odpravijo prostorske pomanjkljivosti v posebnih prostorih za začasno odstranitev zaprtih oseb(zračenje, osvetlitev, sistem za poziv) .

Odgovor:

V začetku leta 2002 so bili predpisani posebni normativi, ki urejajo gradnjo ali adaptacijo posebnih prostorov za odstranitev zaprtih oseb. Na podlagi teh normativov mora znašati osvetlitev prostora najmanj 50 luxov. Prezračevanje posebnega prostora je lahko vzgonsko, če pa to ni možno ali ni izvedeno v zadovoljivi kvaliteti, se zagotovi prisilno prezračevanje. Zagotoviti je potrebno 4 do 8 kratno menjavo zraka na eno uro. Če je v prostoru izvedeno talno ogrevanje, se mora v prostor dovajati v zimskem času zrak, katerega temperatura je enaka ali višja temperaturi zraka prostorov v stavbi. V teh prostorih ni predviden sistem za poziv, to pa zato, ker mora biti vsaka izločena oseba pod stalnim nadzorom paznika, ki se izvaja neposredno preko video nadzora, če pa tega ni, je paznik ves čas prisoten na hodniku, kjer se nahaja posebni prostor.

Navedene pomanjkljivosti se bodo odpravljale postopoma v skladu z razpoložljivimi finančnimi sredstvi.

d. "nevarni" zaporniki

85. točka

CPT priporoča, da slovenske oblasti v skladu s pripombami preverijo režim v zaporu Dob, ki velja za »nevarne« obsojence.

Odgovor:

V I.oddelek v zaporu Dob se zaradi trenutnih omejenih prostorskih možnosti namešča tako »nevarne obsojence« (v letu 2001 štirje) kot tudi begosumne obsojence, ali tiste, ki s svojim vedenjem in obnašanjem huje motijo druge obsojence ali jih ogrožajo oz. jim grozijo drugi obsojenci (v letu 2001 dvaindvajset). Prostori enih in drugih so praviloma ločeni.

Poleg možnosti 2-urnega bivanja na svežem zraku imajo še možnost telefoniranja, obiskov svojcev in dodatnih obiskovalcev od ene do dveh ur tedensko, vsakodnevnega tuširanja. Za posamezne obsojence so v individualnem programu tretmaja določene še dodatne možnosti kot so: koriščenje fitnes sobe, izvajanje enostavnih montažnih del v sobi, vključitev v izobraževanje in s tem obiskovanje predavanj in konzultacij s profesorji, uporaba računalnika in TV v sobi, prisotnost na skupnih prireditvah (kino predstave, predavanja, verski obredi), sodelovanje pri prostočasnih dejavnostih. Strokovni delavci opravljajo razgovore s temi obsojenci najmanj 2-krat tedensko.

Čeprav obsojenci bivajo v tem oddelku le začasno, še posebej tisti, ki so nastanjeni v sobah s strožjim režimom, saj so premeščeni v matični oddelek takoj, ko prenehajo razlogi, zaradi katerih so bili nameščeni v ta oddelek, jim bo potrebno omogočiti večje možnosti za delovanje v aktivnostih, kjer bi se lahko pozitivno potrjevali. V tem smislu bo uprava natančno preverila režim in možnosti izboljšanja stanja v okviru obstoječih, neustreznih prostorskih razmer, pomembnejši napredek pa bo lahko dosežen v okviru že omenjene prenove zavoda v naslednjih letih, ki predvideva tudi nujno potrebno preureditev tega oddelka.

86. točka

CPT želi biti informiran ali navedene zaščitne določbe v Sloveniji obstajajo za obsojence, ki se jih smatra za »nevarne«.

Odgovor:

Navedene zaščitne določbe so natančno določene v predpisih in se v praksi tudi redno izvajajo.

Po 98.členu zakona o izvrševanju kazenskih sankcij se lahko zoper obsojenca, ki ogroža življenje ali zdravje drugih odredi, da prestaja kazen ločeno od drugih obsojencev. Restriktivna uporaba navedenega ukrepa osamitve nedvoumno izhaja iz vsebine zakona. Z izvajanjem osamitve je potrebno prenehati takoj, ko prenehajo razlogi zaradi katerih je bila osamitev odredjena, prav tako pa tudi v primeru, ko zdravnik ugotovi, da telesno in duševno zdravstveno stanje obsojenca ne dovoljuje nadaljnje osamitve. Omejitev odredjanja ukrepa izhaja tudi iz določbe, po kateri je za odločanje tega ukrepa pooblaščen direktor uprave in ne upravnik zavoda. Upravnik poda predlog, nato se pridobi mnenje zdravnika ali je obsojenec iz zdravstvenih razlogov sposoben prestajati ukrep osamitve. Direktor pri odločitvi ni dolžan upoštevati predloga upravnika. Vsak tak ukrep mora spremljati centralna uprava, ki je dolžna vsakih šest mesecev oceniti, ali so še podani razlogi za osamitev (v letu 2001 je bil odrejen ukrep osamitve le 1 obsojencu in še to le v prostih urah).

206.člen (3.točka) zakona o izvrševanju kazenskih sankcij določa, da se za obsojence, ki so »nevarni« lahko organizira posebej varovan oddelek v okviru zavoda, obenem pa omejuje možnosti širše uporabe tega varnostnega ukrepa, saj določa natančen postopek za namestitvev. V ta oddelek razvršča »nevarne« obsojence upravnik zavoda,

vendar šele po tem, ko pridobi soglasje direktorja uprave (v letu 2001 je bilo v posebej varovan oddelek nameščeno 9 obsojencev).

Ker gre v obeh navedenih primerih za omejitev možnosti gibanja obsojencu, se mora izdati odločba, zoper katero je dopustna pritožba na ministrstvo za pravosodje.

6.člen pravilnika o izvrševanju kazni zapora določa, da se lahko v zaprtem zavodu ali oddelku določijo prostori s strožjim režimom, v katere se namesti obsojence, ki so izrazito begosumni oziroma s svojim vedenjem in obnašanjem huje motijo druge obsojence in obsojence, ki jih ogrožajo ali jim grozijo drugi obsojenci. Z odločitvijo in razlogih za namestitev v strožji režim, ki jo sprejme upravnik na predlog strokovne skupine in se jo zapiše v obsojenčev individualni program tretmaja, je obsojenec seznanjen preden je nameščen v ta režim. Strokovna skupina nato redno spremlja in ocenjuje potrebnost takega ukrepa. Zoper odločitev o namestitvi v strožji režim prestajanja kazni ima obsojenec pravico vložiti pritožbo na vse tiste organe, ki varujejo njegove pravice in pravne koristi (v letu 2001 je bilo v prostore s strožjim režimom skupno nameščenih 51 obsojencev).

e. pritožbe in inšpekcijski postopki

87. točka

CPT bi želel informacijo slovenskih oblasti glede dejstva, da velika večina zapornikov ni bila obveščena o možnosti, da lahko komunicirajo z CPT prek zaupnih pisem.

Odgovor:

Zakon o izvrševanju kazenskih sankcij v 85. členu formalnopravno obsojencem omogoča komunikacijo s CPT preko zaupnega pisma, saj določa, da se ima obsojenec pravico pritožiti zaradi kršitev svojih pravic ali zaradi drugih nepravilnosti tudi drugim organom, ki opravljajo nadzorstvo v zavodih, torej tudi CPT. Hkrati pa 70. člen citiranega zakona določa, da obsojenec sprejema pisanja ter se obrača na zunanje organe z vlogami za varstvo svojih pravic in pravnih koristi preko zavoda v zaprtih kuvertah.

Čeprav so obsojencem na voljo vsi predpisi s področja izvrševanja kazenskih sankcij, tudi Evropska konvencija o preprečevanju mučenja in nehumanega ali ponižujočega ravnanja ali kaznovanja in drugi mednarodni akti, med drugim tudi zato, da se seznanijo s svojimi pravicami in obveznostmi, dopuščamo možnost, da posamezni obsojenci niso bili seznanjeni s pravico do komunikacije s CPT. Uprava bo poskrbela, da se bo ta možnost zapisala v hišne rede vseh zavodov, na to pa bodo obsojence opozorila tudi vodstva zavodov.

88. točka

CPT poziva slovenske oblasti, da z navedenimi pripombami seznanijo vse sodnike, ki so odgovorni za izvrševanje nadzora penalnih ustanov.

Odgovor:

Dolžnost nadzora, ki je naložena tudi predsedniku okrožnega sodišča na območju katerega je zavod ter postopek za izvajanje nadzora, je podrobno predpisan v zakonu o izvrševanju kazenskih sankcij, zakonu o kazenskem postopku ter pravilniku o izvrševanju kazni zapora oziroma izvrševanju pripora.

Ministrstvo za pravosodje bo poslalo okrožnico vsem sodiščem, ki so pristojna za nadzor nad kazenskimi zavodi, z zahtevo, da dosledno izvajajo zakonske določbe in priporočila CPT.

f. stik z zunanjim svetom

91. točka

CPT v luči navedb v točki 90 priporoča slovenskim oblastem:

- da si prizadevajo še podaljšati čas obiskov za pripornike; cilj naj bo minimalno ena ura na teden;
- da sprejmejo ukrepe za povečanje zmogljivosti in izboljšanje ureditve prostorov za obiske pripornikov v Ljubljani in Mariboru;
- da se prizadevajo za več obiskov odprtega tipa za pripornike, pri čemer naj se zgledujejo po ureditvi v ljubljanskem priporu.

Odgovor:

Ureditev obiskov pripornikov se bo ponovno proučila tako z vidika normativne ureditve, še posebej določba, da se obiski pripornikov praviloma izvajajo za stekleno pregrado, kakor tudi, da se v okviru prostorskih in kadrovskih možnosti podaljša čas trajanja obiskov. Uprava bo poskrbela za enotnejše izvajanje obiskov v vseh oddelkih pripora ter vodstvu zavoda Maribor naročila, da takoj preide na diferenciran način izvajanja obiskov.

V projektni nalogi za preureditev zavodov Ljubljana in Maribor je predvideno tudi povečanje in izboljšanje prostorskih zmogljivosti za obiske, ki pa jih bo moč le dolgoročno realizirati v mejah razpoložljivih finančnih sredstev.

92. točka

CPT ponavlja zahtevo, da naj slovenske oblasti preverijo ali pri pošti pripornikov v Ljubljani prihaja do neupravičenih zamud.

Odgovor:

Skladno z novelo zakona o kazenskem postopku v letu 2001 in novelo pravilnika o izvrševanju pripora v letu 2002 je pripornikom omogočeno hitrejše dopisovanje z osebami zunaj zavoda, saj pisma ni več potrebno pošiljati v pregled sodišču.

Priporniki se lahko neomejeno dopisujejo in to nenadzorovano, razen tistih, katerim preiskovalni sodnik odredi nadzor nad pisemskimi pošiljkami. Pisma pripornikov je zavod dolžan odposlati naslovniku še isti dan oziroma prvi naslednji delovni dan. Dopusčamo možnost, da je prišlo do zamud pri odpošiljanju in sprejemanju pošte pripornikov v posameznih primerih v zavodu Ljubljana, saj so bili taki posamezni primeri občasno odkriti tudi v nekaterih drugih zavodih, vendar ocenjujemo, da je s spremembo zakona takih možnosti bistveno manj, kar nenazadnje tudi potrjuje dejstvo, da po uveljavitvi novele zakona še ni bilo tovrstnih pritožb.

93. točka

CPT priporoča, da si slovenske oblasti prizadevajo najti poti za izboljšanje možnosti za telefonske razgovore med priporniki in njihovimi družinami.

Odgovor:

Po sprejetju novele zakona o kazenskem postopku leta 2001 ter spremembi in dopolnitvi pravilnika o izvrševanju pripora leta 2002, so se bistveno povečale možnosti za telefonske razgovore med priporniki in zunanjim svetom, saj za tovrstno komunikacijo ni potrebno več dovoljenje sodišča. Telefonirajo lahko vsi in to nenadzorovano, razen tistih pripornikov, katerim preiskovalni sodnik to prepove ali odredi nadzor nad telefonskimi razgovori. V praksi je tovrstnih omejitev izredno malo. Priporniki za stike z osebami zunaj zavoda na svoje stroške uporabljajo zavodski telefon. Čas in trajanje telefonskih razgovorov je določen s hišnimi redi. Trenutno so ti hišni redi v fazi spremembe, med drugim se bo podaljšalo tudi trajanje telefonskih razgovorov z ožjimi družinskimi člani pripornika.

g. uporaba lisic in prevoz zapornikov

94. točka

CPT želi prejeti potrditev, da se zapornikov (še posebej to velja za pripornike) ne vklepa več rutinsko, kadar se jih spremlja zunaj zapora.

Odgovor:

Novi pravilnik o izvrševanju nalog paznikov je natančneje določil pravila za vklepanje zaprtih oseb, v katerih je med drugim zapisano, da se ne vklepa zaprtih oseb, za katere se ocenjuje, da spremstva ne bodo izkoristili za pobeg. Prav tako se praviloma ne sme vkleniti vidno bolnih, starih in onemoglih zaprtih oseb, vidno težkih invalidov in nosečih žensk. Določil je tudi, da lahko odredbo za vklepanje izdajo le vodilni delavci, kakor tudi, kaj je potrebno upoštevati pri odločanju o potrebnosti vklepanja (individualni pristop). Uprava za izvrševanje kazenskih sankcij bo skrbela za dosledno in enotno izvajanje novih pravil v praksi, še posebej pa za to, da ne bi prihajalo do rutinskega vklepanja, kar je v nasprotju z novimi predpisi.

95. točka

CPT priporoča slovenskim oblastem, da v skladu z navedenimi pripombami preverijo obstoječo ureditev prevozov zapornikov.

Odgovor:

V vseh zavodih je skupaj na razpolagajo 46 vozil, ki se jih uporablja za prevoz zaprtih oseb. Od tega je 14 vozil opremljenih tako, kot je CPT zapisal v poročilu. Ostala so običajna osebna, dostavna ali kombinirana vozila brez posebnih predelav.

V letu 2002 bo nabavljeno eno posebej predelano vozilo, ki bo ustrezalo vsem normativom za prevoz varnostno rizičnih zaprtih oseb. Ko bo vozilo prevzeto in preizkušeno, bodo v naslednjih letih, v okviru razpoložljivih finančnih sredstev, postopoma zamenjana neustrezna vozila. Proučile pa se bodo tudi tehnične možnosti preureditve obstoječih vozil v skladu z zahtevami (varnostni pasovi, ročaji, zračenje, osvetlitev, možnost komunikacije med paznikom in zaprto osebo). Z internim navodilom za izvajanje pooblastil paznikov je določeno, da v posebnem prostoru ne smejo biti istočasno več kot 4 zaprte osebe.

Novi pravilnik o izvrševanju nalog paznikov v 63. členu določa, da se vklepanje rok na hrbtu ne uporablja med prevozom obsojenca z vozilom na daljše relacije izven kraja sedeža zavoda.

h. z mamili povezane zadeve

97. točka

CPT bi želel informacijo slovenskih oblasti o pomoči odvisnim od drog v zaporu Maribor, ki ne dosega ravni v zaporih Dob in Ljubljana.

Odgovor:

V okviru sprejete strategije obravnave zaprtih oseb s težavami z drogo in izdelanimi programi izvaja zavod Maribor nizkoprazne programe obravnave v povezavi z regionalnim centrom za preprečevanje in zdravljenje odvisnosti v Mariboru. Izvaja psihosocialno pomoč posameznikom, ki izražajo interes opustiti drogo in živeti zdravo in aktivno življenje, vendar pri tem zaenkrat še ne dosega ravni obravnave v zavodih Dob in Ljubljana. Uprava je vodstvo zavoda zadolžila, da v skladu s sprejeto strategijo izboljša obravnavo ter prouči možnosti za vzpostavitev »oddelka brez drog«.

98. točka

CPT priporoča, da se slovenske oblasti potrudijo povečati število prostih mest v »oddelku brez drog« v zaporu Dob.

Odgovor:

Ustanavljanje »oddelkov brez drog« je sestavni del strategije obravnave zaprtih oseb, ki imajo težave z nedovoljeno drogo v zaporih. Povečanje prostorskih zmogljivosti »oddelka brez drog« v zavodu Dob za približno 20 mest je ena od prioritarnih nalog, ki je trenutno v fazi priprave in bo realizirana do konca leta 2002.

C. Psihiatrične ustanove

1. Uvodne pripombe

100. točka

CPT želi dobiti podrobnejše informacije o izvajanju načrta, ki predvideva zaprtje Zavoda Hrastovec - Trate.

V poročilu pripravljenem avgusta 2002 zavod navaja, da enoto Trate postopno zapira, tako bo do konca leta 2002 v enoti Trate živelo le 100 stanovalcev.

Zapiranje enote Trate bo doseženo:

- z nameščanjem v dislocirane bivalne enote,
- z nameščanjem v enoto Hrastovec, kjer so se sprostila prosta mesta premeščanjem v dislocirane bivalne enote in
- s premeščanjem stanovalcev iz dislociranih bivalnih enot v neodvisna stanovanja.

Z nameščanjem stanovalcev v drugačne, skupnostne oblike življenja in z gradnjo nove sodobne enote, bodo v letu 2003 zagotovili zmanjšanje kapacitete iz 100 na 50 stanovalcev.

Iz tega sledi, da bodo enoto na Tratah lahko zaprli že v letu 2004, realno pa je pričakovati zaprtje te enote v letu 2005.

2. Zavod za duševno in živčno bolne Hrastovec- Trate

a. Življenjski pogoji varovancev

104. točka

CTP je prepričan, da bodo načrti za gradnjo dvigala v gradu Trate hitro izpeljani.

Odgovor:

Zavod načrtuje, da bo enoto v gradu Trate v naslednjih letih zaprli (že sedaj so število stanovalcev znižali pod sto), zato menijo, da bi bila naložba v gradnjo novega dvigala nesmotrna.

106. točka

CPT priporoča, da se prevelike spalnice zamenjajo z manjšimi prostori

Odgovor:

V Zavodu Hrastovec-Trate so že v letu 2001 pristopili k zmanjševanju števila postelj v posameznih spalnica in zato velike spalnice pregrajujejo oz. opuščajo. Znotraj

bivalno negovalnih enot poskušajo oblikovati manjše zaključene enote, ki nudijo v bivalnem in rehabilitacijskem pomenu večjo kakovost življenja. Zagotovitev ustreznih bivalnih pogojev stanovalcev je prioriteta zavoda.

Odbor v poročilu posebej opozarja na oddelek »Perla« v Tratah. Pripombe Odbora so upoštevali in na oddelku zmanjšali število stanovalcev.

Projekt preureditve spalnic bodo v zavodu izvedli v letu 2002.

Za stanovalce, ki živijo v grajskih poslopih iščejo ustrezne nadomestne oblike bivanja v lokalni skupnosti.

V sodelovanju z lokalnimi skupnostmi in civilnimi združenji postopno vračajo ljudi v primarno okolje. V letošnjem letu so v različne oblike bivanja in življenja v lokalni skupnosti (stanovanja, stanovanjske skupnosti, nadomestne družine, bivalne enote, varovana stanovanja, ...) vključili 8 oseb. Do konca tekočega leta pripravljajo vrnitev še 4 oseb. V tem času so ustanovili še dve bivalni enoti in sicer v Gornji Radgoni za devet oseb in v Slovenski Bistrici za deset oseb. V enoto Trate ne nameščajo novih stanovalcev. V letu 2003 predvidevajo, da se bo število stanovalcev v enoti Trate zmanjšalo na 50.

108. točka

CPT ugotavlja, da je uporaba dela telovadnice za skladišče v Hrastovcu neprimerna.

Odgovor:

Vodstvo zavoda se strinja, da prostor, ki je namenjen za rekreacijo in vodeno telesno vadbo ni primeren za skladiščenje, opremo je bila v telovadnici nameščena le začasno. Vodstvo zavoda zagotavlja, da se ta prostor ne koristi za skladiščenje, temveč izključno za rekreacijo in organizirano telesno vadbo, saj ima zavod zaposlenega športnega animatorja, ki dnevno uporablja prostor.

b. Osebje in zdravljenje

110. točka

Navzočnost psihiatra in splošnega zdravnika je treba postopno povečati

Obstoječi multidisciplinarni pristop pri obravnavi stanovalcev bi se lahko izboljšal s povečanjem prispevka psihologa in delovnega terapevta.

Odgovor:

V Zavodu imajo redno zaposlenega zdravnika specialista psihiatra, ki ob delu zdravnika opravlja tudi naloge vodje zdravstvene službe. Drugi zdravnik specialist

psihiater je zaposlen pogodbeno, in sicer za 32 ur mesečno. Treba je opozoriti, da zavod ni psihiatrična temveč socialno varstvena ustanova, zato daje zavod veliko poudarka na zaposlovanje različnega kadra tudi iz nemedicinskega področja.

Glede na velikost zavoda in njegove potrebe razpolaga zavod z lastno splošno, psihiatrično in fiziatrično ambulanto, ki so izključno namenjene stanovalcem. Specialistične obravnave stanovalcev se izvajajo tudi v zunanjih specialističnih ustanovah (bolnišnicah, dispanzerjih ...).

Januarja 2002 so pristopili k preoblikovanju zdravstvene službe v zavodu. Poudarek so dali splošnemu zdravstvu, zato so pogodbeno zaposlili pet specialistov splošne medicine in zdravnika specialista fiziatra v skupnem obsegu nekaj manj kot 200 ur mesečno. V bodoče planirajo redno zaposlitev specialista splošne medicine za poln delovni čas.

V zavodu je vpeljan multidisciplinarni pristop in v njem sodelujejo strokovni delavci vseh strok, ki so v zavodu. V delo je vključen tudi psihiater in psiholog aktivno vlogo pa imajo tudi sami stanovalci. Po potrebi vključujejo tudi zunanje sodelavce različnih strok.

Prispevek psihologa in delovnega terapevta pri timskem delu bodo v zavodu povečali, takoj ko jim bodo to omogočali novi normativi.

111. točka

Slovenske oblasti naj:

- **se prizadevajo povečati število negovalnega osebja posebej popoldan in ponoči,**
- **naj zagotovijo specializirano usposabljanje za negovalno osebje, ki obravnava duševno manj razvite osebe in duševno bolne.**

Odgovor:

Glede priporočila za povečanje števila osebja na negi, predvsem v popoldanskem in nočnem času je zavod pripravil načrt prerazporejanja obstoječega kadra v tem terminu. Pri tem je treba opozoriti, da veljavni kadrovske normativi ne dopuščajo dodatnega zaposlovanja. V zavodu imajo trenutno zaposlenih dvajset odstotkov zdravstvenega kadra nad veljavnim normativom. V obliki javnih del je, povprečno mesečno, vključenih še 40 brezposelnih oseb.

Za strokovno podporo delavcem v negi so v letu 2002 uvedli popoldansko delo strokovnih delavcev (socialni delavci, psihologi), ki se vključujejo v svetovalno delo in reševanje kriznih situacij na bivalno negovalnih enotah.

Prav tako so uvedli v ambulanti zavoda dežurno službo medicinskih sester z višjo oz. visoko strokovno izobrazbo. Ta dežurna služba se izvaja od 15. ure do 7. ure naslednjega dne. Z uvedbo te službe je delavcem v negi zagotovljena možnost posvetovanja in porazdelitve odgovornosti pri pomembnih postopkih.

V procesu načrtovanja karier delavcev izvajajo interna strokovna izobraževanja za pridobivanje funkcionalnih znanj za opravljanje neposrednega dela z duševno bolnimi oz. dela z osebami z motnjo v duševnem razvoju. Pri vseh teh izobraževanjih je dan poseben poudarek na sodobnih paradigmah in strokovnih znanjih iz psiho-socialnega dela.

Delavcem je zagotovljeno tudi eksterno izobraževanje pri najrazličnejših izvajalcih. Za dvig poznavanja lastnega dela in prepričanosti v pravilnosti odločitev pri terapevtskih postopkih so uvedene supervizijske skupine. Supervizijo v Zavodu izvajajo trije zunanji psihologi. V supervizijo vključujejo vse delavce, ki delajo neposredno s stanovalci.

V letu 2002 zavod izvaja dva izobraževalna projekta na državni ravni in sicer:

- Usposabljanje za poklic animator in
- Program za funkcionalno izobraževanje bolničarja – negovalca.

S tem bomo zagotovili specializirano izobraževanje za negovalce in animatorje, ki delajo z odraslimi stanovalci z motnjo v duševnem razvoju in duševnimi boleznimi.

112. točka

Več stanovalcev je treba vključiti v program delovne terapije

Odgovor:

Zavod trenutno delovne terapije ne more širiti iz dveh razlogov:

- Veljavni zdravstveni normativi ne dovoljujejo povečanja števila delovnih terapij in drugih strokovnjakov, ki opravljajo to delo. Obstoječi normativi dovoljujejo zaposlitev petih delovnih terapij. V rednem delovnem razmerju ima zavod zaposlenih šest delovnih terapij in ne štiri kot navaja Odbor.
- Na sedanji lokaciji (grad Hrastovec) ni ustreznih prostorov za delo v skupinah. Ob preselitvi pralnice na novo lokacijo (predvidoma v letu 2003) bo zavod pridobil dodatne prostore za rehabilitacijske dejavnosti in prosti čas.

Delo v Zavodu Hrastovec Trate je vezano na veljavne kadrovske in prostorske normative.

Novi standardi in normativi za področje socialnega varstva so že v pripravi.

113. točka

Medicinsko dokumentacijo za posameznega stanovalca je treba izboljšati in sprejeti individualni plan obravnave za vse stanovalce.

Odgovor:

Zavod vodi zdravstveno dokumentacijo po veljavnih standardih. Razen tega je v letu 2002 vzpostavil veliko novih evidenc, ki se različno izpolnjujejo (dnevno, tedensko, mesečno). Vsaka strokovna služba vodi tudi samostojne evidence o skupinskih in individualnih obravnavah, ki jih načrtuje s programom obravnave. Zavod je odpravil pomanjkljivosti pri vodenju zdravstvene dokumentacije, ki jih je Odbor ugotovil.

Strokovni svet zavoda je na svoji 12. seji, 24.6.2002 sprejel Osebni list za pomoč pri individualnem načrtovanju obravnave, katerega sestavni del je tudi individualni rehabilitacijski načrt. Glede na veliko število stanovalcev in obseg dela z nastavitvijo Osebnega lista je bilo dogovorjeno, da se jih pripravi za stanovalce, ki so nanovo sprejeti; za stanovalce, ki gredo v skupnostne oblike bivanja in tiste, pri katerih je v ospredju odklonilno vedenje, šele nato postopno pri ostalih stanovalcih. Zavod načrtuje, da bi lahko z nastavitvijo Osebnega lista in izdelavo individualnega načrta obravnave zaključili v dveh letih.

114. točka

Prakso mešanja duševno manj razvitih stanovalcev z duševno boleznijo in vedenjsko motenih stanovalcev v zaprtih oddelkih je treba ponovno oceniti.

Odgovor:

V Zavodu so že pred prihodom Odbora razpravljali in razmišljali o ustreznosti oziroma neustreznosti takšne namestitve in v organizacijskem smislu tudi iskali rešitve. Tako je bila že leta 1994 ustanovljena enota, v kateri so živele osebe z motnjo v duševnem razvoju (oligofrenijo). V letu 2002 pa so pristopili k nadaljnjemu izvajanju ločevanja teh populacij. Predvidevajo, da bo proces ločevanja omenjenih populacij mogoče zaključiti do konca tega leta oziroma najkasneje do meseca marca leta 2003. V procesu ločevanja je namreč potrebno upoštevati dostojanstvo človeka in te procese izpeljati na human način. Priporočilo odbora bodo upoštevali v celoti.

3. Oddelek za psihiatrijo Splošne bolnišnice Maribor

a. Življenjski pogoji bolnikov

115., 116. in 117. točka

- Odbor bi bil rad obveščen o datumu predvidenega začetka obratovanja v novih prostorih.
- Odbor meni, da je nedopustno, da morajo bolniki spati na žimnicah na tleh
- Odbor priporoča, da se odpravijo pomanjkljivosti v zvezi z brezosebnostjo bolniških sob in skupnih prostorov ter omogoči zaklepanje osebnih stvari bolnikov.

Odgovor:

Finančna sredstva za izgradnjo namensko grajenega Oddelka za psihiatrijo Splošne bolnišnice Maribor so zagotovljena v državnem proračunu (Zakon o izvrševanju proračuna RS za leto 2002 in 2003, Uradni list RS, št. 103/2001). Izgradnja nove stavbe poteka v skladu z najzahtevnejšimi evropskimi standardi, začela se je leta 2001 in je dokončana, v teku so notranja dela, sledi razpis za opremo, predvideni rok za selitev je konec leta 2003 ali prva polovica leta 2004.

Glede ureditve bolniških sob in dnevnih prostorov, kjer mora biti zagotovljena varnost, nadzor in tudi omogočeno ustrezno čiščenje, bo Ministrstvo za zdravje priporočilo psihiatričnim zavodom, da naj prostore prijetneje uredijo, uporabijo ustrezne barve in osvetlitev ter po možnosti zagotovijo sočasno intimnost (intimni kotički) in preglednost prostorov. Ministrstvo bo priporočilo, da se velike spalnice postopno nadomestijo z manjšimi enotami oziroma se pregradijo v manjše enote za največ 3- 4 paciente. Priporočilo bo tudi postavitve omar, da se osebni predmeti lahko zaklenejo in obleka obesi, kar v nekaterih bolnišnicah že obstaja.

Glede uporabe zasilnih postelj, bo Ministrstvo za zdravje priporočilo vsem bolnišnicam, da morajo biti za sprejem nujnih primerov, ko so vse postelje zasedene, na voljo zasilne postelje oz. rezervne postelje, ki se ji pripelje na oddelek po potrebi, in opozorilo, in da žimnice na tleh niso sprejemljive.

b. Osebje in zdravljenje

119. in 121. točka

- **Odbor priporoča, da se izvedejo ukrepi za povečanje števila izurjenih medicinskih sester in negovalcev, ki delajo v ustanovi, kar bi med drugim omogočilo, da se poveča ekipa tako v dnevni kot v nočni izmeni.**
- **Odbor priporoča, da se poveča delež bolnikov, ki jim nudijo delovno terapijo.**

Odgovor:

Ministrstvo za zdravje bo bolnišnicam priporočilo ustrezno kadrovske zasedbo (predvsem usposobljenih medicinskih sester in negovalnega osebja) v okviru danih možnosti ter redno letno izobraževanje medicinskih sester in negovalnega osebja, ki poteka že sedaj, vendar ne sistematično in ni obvezno.

Glede povečanja deleža bolnikov, ki bi imeli na voljo delovno terapijo bo ministrstvo priporočilo, da se na zaprtih oddelkih delovna terapija načrtuje individualno zaradi različnih potreb in zmožnosti bolnikov in da se tudi skupinska delovna terapija prilagodi zmožnostim bolnikov.

123. točka

Odbor priporoča, da se vsem bolnikom, ki jim čez dan ni treba ležati, dovoli in se jih po potrebi tudi vzpodbudi, da nosijo svoje obleke, ali pa jim dajo primerna neuniformirana oblačila.

Odgovor:

Glede CPT priporočila, da se vsem bolnikom, razen hudo bolnim, ki morajo ležati v postelji, dovoli in se jih spodbuja, da oblačijo svoja oblačila čez dan ali pa se jim zagotovi ustrezna neuniformirana oblačila, bo Ministrstvo za zdravje priporočilo bolnišnicam, da se spodbuja paciente, da prevzamejo skrb za telesno nego in obleko, ki naj bo v kolikor je to mogoče njihova lastna ali čim manj uniformirana. V Sloveniji se v nekaterih bolnišnicah že izvaja poseben program spodbujanja bolnikov, da sami prevzamejo skrb za telesno nego, v tem kontekstu tudi skrb za svojo obleko. V okviru terapevtske naloge se bolnike spodbuja, da imajo svoja oblačila in da za ta oblačila tudi skrbijo.

4. Obladovanje nemirnih in nasilnih varovancev/bolnikov

127. točka

V Zavodu Hrastovec - Trate so delegacijo obvestili, da se skoraj ne poslužujejo prisilnih jopičev, pokazali so pa ji tudi osnutek dokumenta o pravilih uporabe prisilnih sredstev.

Odbor bi želel vedeti, ali so dokument že dokončali, in če so ga, želijo dobiti en izvod.

Dokument je že sprejet in ga lahko posredujemo.

128., 129. in 131. točka

- Odbor priporoča, da oddelek za psihiatrijo Splošne bolnišnice Maribor sestavi jasna pravila, kdaj naj se uporabi prisila.
- Odbor priporoča, da Zavod Hrastovec Trate in oddelek za psihiatrijo Maribor uvedeta register uporabe prisile.
- Odbor priporoča, da se postelje z mrežami, takoj ko je mogoče, preneha uporabljati kot sredstvo za obvladovanje nemirnih oseb, dokler pa so še v uporabi, naj se zagotovi, da osebe, ki so v njih, ne bodo več izpostavljene pogledom drugih varovancev in bodo pod ustreznim nadzorom osebja. Priporočilo s potrebnimi spremembami velja tudi za druge oblike prisile, kot so prisilni jopiči ali sredstva za milejšo pritrditev. Osebe, ki so pod prisilnimi sredstvi, naj bi imele možnost, da jih drugi sovarovanci lahko obiskujejo, če je to z zdravniškega stališča priporočljivo.

Odgovor:

Slovenska Priporočila in smernice za uporabo posebnih varovalnih ukrepov v psihiatriji so bila sprejeta in objavljena maja 2001 v slovenski psihiatrični publikaciji VICEVERSA (ISS 1318-5764), ki jo izdaja Republiški strokovni kolegij za psihiatrijo in Ustanova za razvoj slovenske psihoterapije, Ljubljana. Kopijo v slovenščini prilagamo.

Nova predstojnica mariborskega psihiatričnega oddelka (od oktobra 2001 dalje) je Ministrstvu za zdravje pisno zagotovila, da se te smernice tudi dosledno izvajajo. Smernice priporočajo katere podatke naj dokumentacija o izvajanju posebnih varovalnih ukrepov pri nemirnih ali nasilnih varovance vsebuje (11. str.). Navajajo, da se za beleženje uporabi poseben obrazec, ki ga je možno kopirati in posebej voditi kot register, kot to priporoča CPT. Podobni postopki že tečejo za beleženje incidentov v bolnišnicah, to je nenapovedanih dogodkov (grožnje, poškodbe oseb in inventarja, pobegi, etc). Ti podatki se registrirajo in zbirajo na štirih lokacijah.

Dodatno bo Ministrstvo za zdravje priporočilo psihiatričnim bolnišnicam, da uvedejo tudi zbiranje registriranih posebnih varovalnih ukrepov na enem mestu in vzpostavijo poseben register, ki bo vseboval tudi podatke o nastopu in trajanju uporabe teh ukrepov, okoliščinah, razlogih, ime zdravnika, ki jih je potrdil, opis morebitnih poškodb bolnika ali osebja.

Smernice omenjajo na 10. strani tudi mrežnice: "katerih uporaba se opušča. Namenjene so izolaciji pacientov, ki so nasilni oziroma se zelo dezorganizirano vedejo. Niso primerne za samomorilne paciente. Obvezno je neprekinjeno opazovanje pacientovega stanja. Pogosto se uporaba kombinira z medikamentoznimi ukrepi." Mrežnice se v Sloveniji povsod opuščajo, bile pa so edina možnost za izolacijo bolnika, kajti posebne sobe v slovenski psihiatriji ne obstajajo (le v zaporih in nekaterih socialnih zavodih), izolacija se ne izvaja, temveč le fizično in kemično oviranje. Mrežnice so na voljo le še v dveh bolnišnicah, med njimi tudi v Mariboru, saj so smernice zelo skrčile njihovo uporabo in predpisale neprekinjeno opazovanje pacienta v izolaciji. Uporablja se fizično oviranje s pasovi na postelji ali zelo redko z ovirnimi jopičem (izključno reševalci). V teku je tudi nacionalni raziskovalni projekt (št. L3-4424 1620 02/3.09) za evalvacijo sprememb, ki so nastale v klinični praksi po opustitvi mrežnic, kar je eden od zastavljenih strokovnih ciljev (nosilka raziskave je doc. dr. M. Z. Dernovšek, dr. med., ki je tudi so-urednica smernic iz leta 2001).

Posebni varovalni ukrepi štejejo med nujne medicinske posege, ki se izvajajo le na intenzivnih psihiatričnih oddelkih v posebni sobi, ki mora biti dodatno opremljena tako, da je možno izvajati nadzor (monitor ali stalna prisotnost osebja). Drugi varovanci ne morejo v to sobo, lahko pa je v posebni sobi več postelj, zato je priporočena ločitev s premično pregrado. Smernice priporočajo tudi druge oblike nadzora (4.str.).

Obiski se lahko omogočijo, če je to iz zdravstvenega vidika priporočljivo.

5. Zaščita

a. Sprejem in postopki odpusta

135. točka

Večina zavarovancev Zavoda Hrastovec-Trate je bila tja nameščena po daljšem bivanju po drugih zavodih. Za vse namestitve so redno zaprosili sodišče za odobritev bivanja v tem zavodu.

Odbor bi želel biti obveščen o natančnem pravnem položaju varovancev Zavoda Hrastovec-Trate.

Osebe, ki so sprejete v Zavod Hrastovec-Trate imajo različne statuse glede opravilno-poslovne sposobnosti, imajo:

- opravilno sposobnost, iz katere izhaja, da imajo stanovalci vse državljske pravice,
- delno odvzeto opravilno sposobnost (postavljen skrbnik za določen primer),
- stanovalci z odvzeto opravilno sposobnostjo in imajo postavljenega skrbnika.

Po zakonu o nepravdnem postopku, ki v 70. členu pravi, da sodišče odloča o pridržanju, če je zaradi narave duševne bolezni ali duševnega stanja osebe nujno potrebno, da se ji omeji svoboda gibanja ali preprečijo stiki z zunanjim svetom, ker ogroža svoje življenje ali življenje drugih ljudi, ali povzroča hudo škodo sebi ali drugim, prijavljajo vse tovrstne sprejeme pristojnemu sodišču.

136. točka

Odbor je bil že s pismom 3. decembra 2001 obveščen o novih navodilih glede sprejemnih postopkov v Zavod Hrastovec-Trate. Izdalo jih je Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve.

Odbor bi rad prejel en izvod teh navodil.

Navodilo je že pripravljeno in vam ga lahko posredujemo.

13. točka

Namestitev varovancev Zavoda Hrastovec-Trate sodišče redno pregleduje. Informacije, ki jih je delegacija zbrala, pa kažejo, da so taka zaslišanja precej površna in so pogosto vsebovala zelo kratke in že ustaljene psihiatrične ugotovitve. Poleg tega se je pokazalo, da varovanci niso imeli možnosti za zaupni razgovor z drugim psihiatrom.

Odbor bi želel dobiti mnenja slovenskih oblasti o tem vprašanju.

Stanovalce Zavoda Hrastovec Trate redno pregleduje pristojno sodišče v Lenartu. Ob sodniku je v komisiji še izvedenec psihiatrične stroke. Oba sta pri svojem delu avtonomna stanovalci pa imajo možnost, za zaupni pogovor s psihiatrom. Zavod nudi tudi ustrezne prostorske pogoje sodišču oz. komisiji za zaupen pogovor.

Službe zavoda v tem postopku sodelujejo le v pripravljalnem postopku.

138. točka

Odbor bi želel prejeti pojasnila slovenskih oblasti glede položaja nekaterih "prostovoljnih" bolnikov, ki jim niso dovolili zapustiti Oddelka za psihiatrijo Maribor.

Odgovor:

Takšen položaj je predvsem posledica trenutnega stanja na področju skupnostne psihiatrije v Sloveniji.

Pri teh bolnikih so klinične situacije raznolike. V ospredju je lahko zdravstveni ali socialni problem.

- Zdravstveni problem, ki ga je potrebno rešiti:

Bolnik lahko pride prostovoljno v bolnišnico, vendar ne z namenom zdravljenja, ampak zaradi spremenjenega doživljanja sveta in za zdravljenje ne da pristanka ali pa si kasneje premisli in hoče bolnišnico zapustiti, potrebuje pa nujno zdravljenje, zato se bolnika zadrži zaradi zdravljenja.

- Socialne razmere:

Bolnik je sprejet prostovoljno, ko želi oditi, pa nima kam. Ne more biti odpuščen, ker nima bivališča ali primerne bivališča ali pa nima doma na voljo ustrezne nege. V teh primerih se postopa različno, bolnika se včasih pridrži, včasih odpusti, čeprav se vedno znova vrača v bolnišnico. Večinoma so to bolniki s kroničnimi maligno potekajočimi psihozami. Bolnika se seznanijo, da je potrebno urediti socialne razmere in da se zato podaljša hospitalizacija. Bolnišnica tako poskuša preprečevati še večje stiske in poslabšanja zdravstvenega stanja. S podaljšanjem hospitalizacije se rešuje tudi pereče socialne probleme, ker psihiatrična oskrba v skupnosti še ni dovolj razvita in je nemalokateri bolnik prepuščen samemu sebi.

So tudi primeri, da je bolnik sprejet prostovoljno, ko pa želi domov, ga družina ne sprejme in sledi že opisani postopek.

Ministrstvo za zdravje, stroka in nevladne organizacije si prizadevajo za izboljšanje stanja in nadaljnji pospešeni razvoj skupnostne psihiatrije v Sloveniji.

139. točka

Odbor bi želel prejeti več informacij o spoštovanju pravic bolnikov z zagotovitvijo neodvisnega svetovalca.

Odgovor:

Minister za zdravje je 10. 10. 2001 izdal sklep o imenovanju komisije za pripravo sprememb in dopolnitev predloga Zakona o bolniškem zagovorništvu in varstvu pravic na področju duševnega zdravja (ZBZPDZ-EPA 644) za drugo obravnavo. Minister za zdravje je 26. 04. 2002 na osnovi mnenja Komisije Ministrstva za zdravje, predlagatelju zakona poslancu DZ g. B. Pahorju poslal pripombe na vsebino predloga zakona in na postopke pri izvajanju zakona ter tudi predlagal skupen sestanek za uskladitev predloga zakona za drugo obravnavo v Državnem zboru Republike Slovenije.

Predlog novega zakona podrobneje ureja postopke in varstvo pravic pri hospitalizaciji in ne ureja celotno področje varovanja duševnega zdravja. Predlog zakona uvede institut zagovorništva in institut načrtovanja skrbi. Predlog uvaja pravico do načrtovalca skrbi, kar bi omogočilo bolnikom, da bi po odpustu iz bolnišnice imeli na voljo osebo, ki bi jim v skupnosti organizirala potrebno oskrbo.

Čeprav je predloga zakona relativno parcialen, vendarle rešuje številne pravne probleme.

Nova zakonodaja, ki je v pripravi za drugo branje, o socialno zdravstvenih zavodih ne govori kot posebnih entitetah, temveč predvsem o hospitalizacijah v bolnišnicah.

Ministrstvo za zdravje bo o napredku na področju zakonodaje in o uresničevanju CPT priporočil ter evropskih standardov redno obveščalo CPT.

140. točka

Odbor bi želel vedeti, ali se v reformi zakonodaje o duševnem zdravju, ki je v teku, pripravljajo določbe za tak postopek.

Odgovor:

Sprejem na predlog veljavna zakonodaja ne omogoča, v novi zakonodaji pa je to predvideno.

Predlog zakona za drugo branje loči tri vrste sprejemov:

1. sprejem na zahtevo (bolnik se želi zdraviti),
2. sprejem na predlog (bolnik, ogroža zdravje, vendar ni pogojev za nujno hospitalizacijo), sodišče razsodi in predloži osebi in osebnemu zdravniku sklep
3. sprejem v nujnih primerih, ko bolnik očitno ogroža svoje življenje ali življenje druge osebe.

b. Zaščita med sprejemom

141. točka

Odbor priporoča, da se vložijo dodatni napor, da bi varovancem pomagali, da bi bolje poznali svoje pravice.

Odgovor:

Po podatkih, ki jih je zbralo Ministrstvo za zdravje, imajo skoraj vse psihiatrične bolnišnice brošuro, ki predstavi bolnišnico z oddelki in tudi posamezne terapevtske programe, ki se izvajajo na oddelkih.

Pred tremi leti je Pravno informacijski center PIC, nevladna organizacija, pripravil brošuro o bolnikovih pravicah, kot so opredeljene v Zakonu o zdravstvenem varstvu in zdravstvenem zavarovanju (Ur. l. RS, št.9/1992 s spremembami in dopolnitvami). Razdelili so jo v vsem psihiatričnim bolnišnicam in oddelkom.

Oddelek za psihiatrijo Splošne bolnišnice Maribor takšnih brošur ne uporablja, zato bo Ministrstvo za zdravje priporočilo, da pripravijo predstavitevno brošuro, s katero bi bolnikom in svojem predstavili ustanovo in razložili njihov položaj ter pravice.

Ministrstvo za zdravje bo zaprosilo Republiški strokovni kolegij za psihiatrijo, da prouči in predlaga najustreznejše načine za pripravo brošure o predstavitvi psihiatrične bolnice in preventivnih ter terapevtskih programov, ki so na voljo, kakor tudi za pripravo brošure o obveščanju bolnikov o njihovih pravicah.

142. točka

Odbor bi želel prejeti več informacij o pooblastilih in dejavnostih mariborskega varuha, še posebno o ukrepih v zvezi s pritožbami varovancev in bolnikov ter pregledom ustanov socialnega in psihiatričnega skrbstva.

Odgovor:

Na podlagi 5. člena Zakona o zdravstveni dejavnosti (Ur. l. RS, št.9/1992), 3. člena Zakona o zdravstvenem varstvu in zdravstvenem zavarovanju (Ur. l. RS, št.9/1992), 21. člena Zakona o lokalni samoupravi (Ur. l. RS, št.72/93) in 8. ter 16. člena Statuta mestne občine Maribor je Mestni svet Mestne občine Maribor 10. 07. 2001 sprejel Sklep o ustanovitvi varuha bolnikovih pravic in njegovih pristojnostih. Sklep navaja, da varuh obravnava pritožbe bolnikov zoper potek in posledice zdravljenja ter zaradi neprimernega odnosa zdravstvenih delavcev. Varuh lahko naslovi javnim zdravstvenim zavodom in koncesionarjem predloge, mnenja, kritike ali priporočila, ki so jih ti dolžni obravnavati in nanje podati odgovor v roku, ki ga določi varuh. Varuh je pri svojem delu neodvisen in samostojen, postopek je zaupen, neformalen in brezplačen. Varuh lahko predlaga direktorju javnega zdravstvenega zavoda, da imenuje komisijo za izredni interni strokovni nadzor s svetovanjem. Če je pritožba podana zoper koncesionarja, lahko to predlaga Zdravniški zbornici Slovenije.

Varuh o svojem delu poroča mestnemu svetu. Varuh imenuje svetovalni organ varuha - Komisijo varuha bolnikovih pravic. Sredstva za dejavnost zagotavlja proračun Mestne občine Maribor.

Mestni svet Mestne občine Maribor je 25. februarja 2002 sprejel sklep o imenovanju ge. Magde Žezlina za varuhinjo bolnikovih pravic. Na novinarski konferenci 02. 04. 2002 je predstavila javnosti svoje bodoče delo.

143. točka

Odbor priporoča, da slovenske oblasti bolnikom bolnišnice Maribor zagotovijo možnost uporabe telefona.

Odgovor:

Ministrstvo za zdravje bo obvestilo Oddelek za psihiatrijo Splošne bolnišnice Maribor, da glede na možnosti omogoči bolnikom uporabo telefona, kot to že obstaja v nekaterih bolnišnicah ("hostel linija" na kartico ali mobilni telefon).